GABRIEL ASANDULUI

ISTORIA CONSTRUCŢIEI EUROPENE

CAIET de SEMINAR

IAŞI, 2026

CUPRINS

TEMA I - Modernitatea şi proiectele privind unitatea europeană

TEMA II- **F**ondatorii Uniunii Europene

TEMA III - Rolul ideilor şi proiectelor europene în constituirea primelor Comunităţi Europene

TEMA IV – Tratatele fondatoare ale Comunităţii Europene

TEMA V – Politicile comunitare. Politicile sectoriale

TEMA VI - Politicile comunitare. Politicile economice

TEMA VII - România şi Uniunea Europeană

TEMA a I-a

Modernitatea şi proiectele privind unitatea europeană

Dacă secolul al XVII-lea a fost unul al conflictelor militare declanşate de politica raţiunilor de stat, veacul al XVIII-lea a adus, pe de o parte, o serie de proiecte de federalizare europeană iar, pe de altă parte, o diversificare a punctelor de vedere privind modalităţile şi căile de înfăptuire a acestora.

Secolul Luminilor a fost o perioadă de creştere demografică, dublată de o sporire a duratei de viaţă, de intensificare a procesului de alfabetizare, totul desfăşurându-se pe fondul declanşării unei adevărate revoluţii intelectuale. Raţiunea a fost instrumentul prin intermediul căruia iluminiştii au încercat să stabilească raporturile dintre indivizi şi state, punând bazele dreptului natural, moralei şi religiei naturale.

Personalităţi precum Rousseau, Voltaire, D'Alembert, Diderot, Montesquieu, Herder, Hegel, Newton, Leibniz, Locke, Spinoza, Adam Smith au marcat istoria acestei perioade în care conştiinţa europeană a dobândit elemente ale universalismului ştiinţific. În această perioadă, William Robertson (1721-1793), capelan al regelui Scoţiei şi rector al Universităţii din Edinburg, a scris o primă *Istorie a Europei*. Lucrările iluminiştilor au marcat definitiv şi irevocabil destinul multor ştiinţe.

Debutul epocii Luminilor a stat sub semnul lansării celebrului *Proiect de pace perpetuă între suveranii creştini ai Europei* (1713), aparţinând unui intelectual de excepţie, abatele de Saint Pierre care a făcut carieră sub îndrumarea lui Fontenelle şi D'Allembert. Proiectul propunea ca asigurarea păcii să se facă prin intermediul tratatelor politice şi comerciale, cu scopul de a institui un echilibru al puterilor. Influenţat de ideile lui Henry St. Johns, reprezentantul Angliei la Tratativele de la Utrecht (1713), proiectul abatelui francez a propus ca principalele state europene, Franţa, Anglia, Spania, Olanda, Savoia, Portugalia, Veneţia, Elveţia, Lorena, Genova, Suedia, Danemarca, Polonia, Rusia, Statul Papal, Austria, Prusia, Saxonia, Palatin, Hanovra să-şi delege reprezentanţii într-un Congres permanent, cu 84 de membri, menit să garanteze statu quo-ul şi să asigure pacea pe continent.

Principiul asistenţei mutuale a fost aşezat la temelia relaţiei dintre state, războiul fiind exclus ca mijloc de rezolvare a diferendelor dintre acestea. Acele ţări care se sustrăgeau deciziilor Congresului urmau a fi dezarmate şi obligate la plata de despăgubiri, iar conducătorii acestorau trebuiau destituiţi. Pentru înfăptuirea acestui deziderat trebuia să se constituie o armată europeană organizată după modelul german.

Contribuţia membrilor la bugetul Uniunii urma a se face proporţional cu venitul şi bogăţia ţărilor respective. Războiul nu putea fi declarat decât cu votul a trei sferturi din cele 84 posibile ale membrilor Congresului. Raporturile comerciale dintre state urmau a sta sub semnul egalităţii juridice, camere specializate ocupându-se de acest aspect.

Soluţiile propuse impresionează prin rigoarea şi raţionalismul lor. Cucerit de viziunea lui Saint Pierre, marele gânditor iluminist Gottfried von Leibniz (1646-1716) l-a completat cu oferta sa de înfiinţare a unei *Academii Europene*, care urma să guverneze lumea savantă, dar şi a unui *tribunal catolic european*, cu scopul de a media între principii europeni.

Deşi oferta intelectuală a Iluminismului a fost infinit mai diversificată decât cea a veacului anterior, proiectele paneuropene nu s-au ridicat la înălţimea secolului. Iluminismul a promovat o dimensiune autocritică, de aceea, lărgirea orizontului intelectual operat de acest curent de gândire a condus spre o conştiinţă şi o responsabilitate planetară. Tarele societăţii europene au fost curajos diagnosticate şi, practic, toţi iluminiştii importanţi au emis judecăţi de valoare cu privire la viitorul Europei, la unitatea şi unicitatea sa. Ei au evidenţiat şi semnalat, ca un fapt esenţial, avantajul pe care-l avea Europa situată la confluenţa dintre culturi şi civilizaţii, fără a susţine că aceasta ar fi şi cea mai bună dintre lumile posibile.

Iluminismul francez, prin reprezentanţii săi de marcă, a jucat un rol esenţial în devenirea culturii europene. Pe această linie se înscrie şi Montesquieu " figură centrală a gândirii constituţionale liberale din Franţa secolului al XVIII-lea". Intelectual unic prin prestigiul cultural şi succesul său literar, Montesquieu a susţinut ideea caracterului luminat al cetăţenilor, subliniind faptul că prosperitatea Europei a fost fundamentată de cultura acestora. Din această perspectivă rezidă şi superioritatea bătrânului continent în raport cu alte arii geografice. Cultura a fost şi este liantul dintre comunităţile europene şi sursa interdependenţei dintre state. Potrivit lui Montesquieu Europa era practic un stat cu

mai multe provincii, care trebuia să-şi valorifice superioritatea culturală şi calitatea cetăţenilor săi.

Jean Jacques Rousseau (1712-1788), ilustru gânditor iluminist, cunoscut prin celebra sa lucrarre, *Contract social* în care prezintă propria viziune asupra "principiilor dreptului politic" şi în care analizează problema libertăţii politice şi constituţioale, s-a înscris şi el pe această linie iluministă. Rousseau a cunoscut proiectul abatelui Saint Pierre şi a denunţat dependenţa exagerată a acestuia de voinţa suveranilor şi miniştrilor care, în opinia sa, nu vor renunţa niciodată la prerogativele şi interesele lor, pentru împlinirea binelui comun. El a făcut apel la acei factori care, considera el, îi apropie pe europeni – dreptul, religia, moravurile, literatura, comerţul, tradiţia – susţinând ideea unei organizări confederative de jos în sus. Unitatea europeană, concepută de iluministul francez, se baza pe microentităţi autonome, opuse modelului centralizat. Raţiunea era cea care trebuia să elimine din timp cauza războaielor, în timp ce diversitatea culturală trebuia să contribuie la îmbogăţirea patrimoniul european.

Figură importantă a iluminismului european, Voltaire (1694-1778), spirit critic şi ironic a culturii franceze, a evidenţiat carenţele societăţii europene. El a criticat proiectul abatelui de Saint- Pierre, pe care l-a considerat a fi utopic, şi a văzut în Frederic al II-lea, regele Prusiei, personalitatea potrivită pentru a realiza unitatea europeană.

Jeremy Bentham (1742-1832) a dus mai departe ideile iluminiştilor francezi şi a propus, în lucrarea *Principiile dreptului internaţional*, un proiect care susţinea ideea fixării şi reducerii forţelor diferitelor naţiuni, libertatea şi independenţa coloniilor, constituirea unei *Curţi de Justiţie* a statelor europene, care urma să joace rolul unui arbitru internaţional. De asemenea, el considera necesară constituirea unei *Diete* sau a unui *Congres al Puterilor* care să soluţioneze diferendele care s-ar ivi între state. Anglia şi Franţa urmau să fie garanţii acestui tratat, care stipula şi necesitatea reducerii efectivelor militare şi eliminarea diplomaţiei secrete. Ameninţarea cu forţa era complet eliminată din cadrul raporturilor dintre state. Rolul de factor de presiune împotriva agresiunii statelor îi revenea opiniei publice. Publicat postum, în anul 1843, neaplicat vreodată în totalitate, proiectul lui Bentham conţine soluţii ce se vor regăsi în cuprinsul tratatelor europene din secolul al XX-lea.

Johann Gottlieb Fichte (1762-1814) a susţinut, în lucrarea *Drepturile popoarelor şi drepturile cetăţeneşti universale* (1796), constituirea unei *Societăţi a Naţiunilor* şi implementarea unei cetăţenii mondiale, bazată pe principiul statului-naţiune .

Englezul Edmund Burke (1729-1797) reprezintă curentul conservator al reacţiei faţă de Revoluţia Franceză, căreia el i-a opus soluţia dezvoltării graduale, prin reforma raţională a societăţii. Burke opunea tradiţiile societăţii europene - spiritul creştin, dreptul roman, principiile cavalereşti, valorile moralei şi educaţiei - spiritului gregar al mulţimilor şi ideii răsturnărilor abrupte care erau specifice revoluţiilor. Refacerea echilibrului de forţe pe continent era soluţia pe care el o propunea ca mijloc de menţinere a păcii.

Gândirea conservatoare a lui Bentham l-a influenţat pe diplomatul prusac Friederich von Gentz (1764-1832) care, în eseul intitulat *Despre pacea perpetuă* (1800), s-a detaşat atât de viziunea naţionalistă a lui Fichte, cât şi de utopia statului mondial, prin reconsiderarea teoriei echilibrului de forţe. Gentz considera că tendinţele hegemoniste ale unei puteri pot fi contracarate prin acţiuni comune ale celorlalte state, teorie ce avea să fie consacrată mai târziu prin crearea Sfintei Alianţei, la finele Congresului de la Viena.

Poetul Novalis (Friedrich von Hardenberg), a analizat în eseul *Creştinismul în Europa* (1799), în manieră romantică, problematica europeană. El s-a delimitat de toate soluţiile imperiale şi naţionaliste, redescoperind unitatea creştină şi virtuţile ecumenismului. Pentru Novalis, singura cale de restabilire a concordiei şi unităţii era renaşterea religioasă, în cadrul unui mare *Conciliu ecumenic european*, menit să adune la un loc toate confesiunile, dar şi liber cugetătorii.

Filosoful german Friederich von Schlegel (1772-1829), a propus soluţia supremaţiei creştine. Epoca unificatoare a lui Carol cel Mare, dar şi cea a lui Carol al V-lea reprezentau, în opinia sa, modele de unificare şi pacificare europeană.

Reconcilierea dintre Stat şi Biserică, compromisă în secolul al XVIII-lea, putea sta la temelia unităţii durabile a Europei, potrivit concepţiei filosofului Wilhelm von Schelling, magistru al unor gânditori precum Schopenhauer, Kierkegaard sau Bergson. În opinia sa, unitatea Europei era posibilă doar prin intermediul religiei, menirea statelor fiind de a proteja principiile religioase. Pornind de la aceste considerente, el a propus constituirea unei federaţii europene, a unei curţi de justiţie internaţionale care trebuia să

asigure o legislaţie comună pentru statele membre şi să garanteze durabilitatea sistemelor constituţionale.

Idei similare a exprimat şi filosoful francez Joseph de Maistre (1754-1821), ambasador al Sardiniei la Sankt-Petersburg . El a propus ca procesul de unificare europeană să se deruleze sub conducerea şi autoritatea papei, indiferent de confesiunea credincioşilor, în condiţiile limitării suveranităţii statelor.

O multitudine de alte proiecte minore, promovate de autori obscuri, au completat oferta iluministă în chestiunea europeană. În anul 1710, John Bellers a propus o soluţie utopică de împărţire a Europei în 100 de provincii egale ca întindere, cu o armată şi o dietă comună, ce trebuiau să asigure arbitrajul în cazul declanşării unui conflict. Pentru spaniolul Melchior Gaspar de Javellanos (1744-1811), educaţia şi instrucţia erau în măsură a asigura realizarea unei confederaţii europene. Germanul J.H. von Lilienfeld a preluat o idee mai veche a organizării unui *Congres al puterilor creştine*, cu scopul declarat de a organiza ofensiva împotriva necredincioşilor. Regele Poloniei, Stanislas Lesczynski a propus, la 1748, constituirea unei confederaţii a republicilor europene sub egida Franţei. Antoine Rivarol, premiat în 1784 de Academia din Berlin, a considerat că garanţia construirii unei republici federale europene o reprezintă limba franceză.

Ultimul proiect important paneuropean din Secolul Luminilor aparţine filosofului german Immanuel Kant, intitulat *Proiect pentru o pace eternă* care avea să-l influenţeze şi pe preşedintele Statelor Unite, Woodrow Wilson. Elaborat în anul 1795, în plină epocă a Revoluţiei Franceze, proiectul propunea încheierea unui pact internaţional de pace perpetuă. Kant dorea înfiinţarea unui stat al naţiunilor, de tip federativ cu scopul de a asigura pacea şi securitatea statelor. Acesta urma să se materializeze pe etape. Într-o primă fază, trebuia să se creeze o alianţă de tip confederativ care urma să garanteze excluderea războiului din planul relaţiilor internaţionale. Autorul a încercat să includă idealurile pacifismului, ale liberalismului şi federalismului într-un singur concept, general şi coerent. Coloana vertebrală a acestui demers consta în instituirea unui sistem juridic şi instituţional european. Kant a schiţat, prin proiectul pe care l-a propus, o teorie pacifistă şi internaţionalistă încercând, pentru prima dată să studieze, din punct de vedere ştiinţific, cauzele războaielor.

Proiectul kantian a închis cercul sugestiilor şi ideilor de reorganizare a Europei, din Secolul Luminilor. Autori mai mult sau mai puţin cunoscuţi, din mediii diverse, au elaborat proiecte de alianţă, de cooperare şi solidaritate între principalii actori politici ai Europei, toate urmărind edificarea păcii şi a solidarităţii europene. Mijloacele imaginate pentru atingerea idealului european au fost diverse, dar a existat totuşi un fond de idei umaniste, creştine şi raţionaliste care i-au inspirat pe toţi autorii. Majoritatea acestor proiecte au fost utopice şi nu au avut decât un ecou limitat în epocă. Cu toate acestea, aportul lor a fost important, deoarece au contribuit la introducerea şi difuzarea ideii unei Europe unite.

Întrebări recapitulative

1. Definiţi noţiunea de modernitate şi precizaţii limitele sale temporale?
2. Precizaţi care sunt proiectele care, prin ideile pe care le-au promovat, au constituit un reper pentru toţi cei care au susţinut şi susţin ideea unităţii europene?
3. Menţionaţi numele filosofilor politici care au sprijinit, în Secolul Luminilor, idealul European?
4. Analizaţi rolul pe care l-a jucat Revoluţia Franceză în promovarea ideii europene?

Bibliografie selectivă

1. Brugmans, Henri, *Panorama de la pensée fédéraliste*, La Colombe, Paris, 1956.
2. Gerbet, Pierre, *La construction de l'Europe*, Imprimérie nationale, Paris, 1994.
3. Gyemant, Ladislau, *Preistoria construcţiei europene*, Editura Fundaţiei pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 1999.
4. Hazard, Paul, *Criza conştiinţei europene 1680-1715*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2007.
5. Ivan, Adrian Liviu, *Sub zodia „Statelor Unite ale Europei". De la ideea europeană la Comunităţile Economice Europene,* Ediţie revăzută şi adăugită, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2009.
6. Rougemont, Denis de, *Vent-huite siècles d' Europe*, *La conscience européenne à travers les texts d'Hesiode à nos jours*, Payot, Paris, 1961.
7. Schulze, Hagen, *Stat şi naţiune în istoria europeană*, Editura Polirom, Iaşi, 2003.
8. Teló, Mario, *L'etat et l'Europe. Histoires des idées politiques et des institutions européennes*, Éditions Labor, Bruxelles, 2005.
9. Zorgbibe, Charles, *Construcţia europeană. Trecut, prezent, viitor*, Editura Trei, Bucureşti, 1998.
10. Idem, *La construction politique de l'Europe 1946-1976*, Presses Universitaires de France, Vendome, 1978.

Tema a II-a

Fondatorii Uniunii Europene

Actuala Uniune Europeană îşi datorează existenţa unor oameni politici care au înţeles necesitatea momentului şi care au conştientizat faptul că Europa avea nevoie de un proiect politic care să o pună la adăpost de viitoare conflagraţii militare şi care să-i ofere posibilitatea unei refaceri trainice şi de durată.

Dacă vreme de secole continentul european a fost centrul politic al lumii, după primul război mondial şi, mai ales, după cea de a doua conflagraţie globală acesta a pierdut întâietate în favoarea Statelor Unite ale Americii care a preluat, treptat, rolul pe care l-a îndeplinit Europa, de centru al lumii politice şi economice.

Europa a ieşit vlăguită din cel de-al doilea război mondial, atât economic cât şi uman. Din cei 50 de milioane de morţi şi dispăruţi, cel puţin 35 de milioane sunt europeni, adică de patru ori mai mulţi decât în 1914-1918. La această hetacombă trebuie să adăugăm pierderile indirecte, legate de reducerea numărului de naşteri şi de creşterea mortalităţii, scăderea speranţei de viaţă, disproporţia dintre sexe şi vârste cu ample repercusiuni asupra vieţii economice şi sociale de pe bătrânul continent.

Proiectul european, a cărui origini se pierd în negura istoriei, a devenit mai mult decât actual după cel de-al doilea război mondial pentru că Europa se apropia tot mai mult de prăbuşirea deplină şi risca să se transforme într-o colonie americană. Era nevoie de o reinventare a Europei, de apropierea unei Europe liberale. Este meritul lui Jean Monnet că a reluat şi a actualizat această idee care avea să prindă rădăcini cu ajutorul unor oameni politici conştienţi de noua realitate postbelică. Ideea lui Monnet ar fi rămas în sertarul unui birou dacă nu ar fi fost pusă pe agenda publică de ministrul de externe al Franţei, Robert Schuman şi dacă n-ar fi beneficiat de sprijinul cancelarului german Konrad Adenaur şi a preşedintelui Consiliului de Miniştri al Italiei, Alcide de Gasperi. Toţi aceşti oameni politici, vizionari, capabili să treacă peste obstacole şi adversităţi politice au pus bazele celui mai grandios proiect economic şi politic din istoria umanităţii.

De aceea, posterioritate îi recunoaşte ca „fondatori”, adică părinţi ai proiectului de construcţie a „micii Europe”, primul pas spre „Marea Europă” .

1. Jean Monnet (1888- 1979)

Jean Monnet s-a născut la 9 noiembrie 1888 la Cognac, în familia unui comerciant de coniac. La vârsta de 16 ani şi-a întrerupt studiile şi a plecat la Londra pentru a învăţa „arta comerţului” şi engleza. S-a implicat în afacerile familiei sale devenind un bun om de afaceri. Ucenicia pe care a făcut-o în capitala Imperiului britanic i-au fost de folos atunci când a fost trimis, la finele anului 1917, la Londra, de guvernul francez, ca şef al misiunii pentru comerţ şi transporturi maritime şi delegat al ministerului Reconstrucţiei. În 1919 a fost propus secretar general adjunct al Societăţii Naţiunilor implicându-se activ în relaţiile internaţionale. A fost, în perioada interbelică, bancher şi expert financiar internaţional şi, din această ultimă postură, a sprijinit refacerea economică a Poloniei şi României.

În perioada celui de-al doilea război mondial, s-a aflat la Londra, de unde a înlesnit legătura dintre Charles de Gaulle şi Girauld fiind unul dintre iniţiatorii proiectului de constituire a Comitetului Francez de Eliberare Naţională. A fost membru a guvernului de la Alger, cabinet condus de generalul Charles de Gaulle, în calitatea de Comisar al revitalizării.

Guvernul britanic, conştient de calităţile sale de negociator l-a trimis în Statele Unite ale Americii pentru negocia cumpărarea de provizii pentru război. La Washington a fost primit de preşedintele Roosevelt devenind consilier al acestuia. Din această postură l-a sfătuit pe preşedintele american să iniţieze un program de înarmare masivă pentru a-i aproviziona cu armament pe aliaţi. Ideile sale au ajutat la scurtarea războiului cu un an, după cum recunoştea eminentul economist britanic John Maynard Keynes.

A condus delegaţia franceză care a negociat, în noiembrie 1943, la Washington, recunoaşterea de către Statele Unite ale Americii a Franţei Libere. În acelaşi timp, a mediat şi încheiat un acord pentru aprovizionarea cu armament a trupelor franceze loiale

generalului de Gaulle. La insistenţele sale, americanii aveau să recunoască Franţa Liberă, în octombrie 1944.

După încheierea celei de a doua conflagraţii mondiale, Monnet a propus guvernului francez un plan de reconstrucţie economică a ţării. În acelaşi timp, el a monitorizat atent modul şi rapiditatea cu care Germania şi-a refăcut economia şi a sesizat teama manifestată de vecinii acesteia faţă de o nouă încercare de preluare a controlului continentului de către aceasta.

Jean Monnet şi echipa sa au încercat să găsească o soluţie rapidă la tensiunile seculare franco-germane care tindeau să se reacutizeze pe fondul disputei pentru controlul bazinelor carbonifere. Ei şi-au început planul de reconciliere sub forma unei mişcări mai ample care începuse să se facă simţită, în primii ani de după cel de al doilea război mondial, mişcarea europeană.

Această idee a unei apropieri franco-germane avea susţinători şi printre factorii de decizie din Germania Federală. Cancelarul Konrad Adenauer sugera chiar o unificare completă a economiilor celor două ţări, idee considerată mult prea îndrăzneaţă. Jean Monnet a văzut în ideea cancelarului german germenele soluţiei şi a considerat că ar fi mai util ca statele în cauză să-şi concentreze eforturile spre o singură problemă şi nu spre rezolvarea tuturor diferendelor. De aceea, el a propus ca întreaga producţie de cărbune şi oţel, atât a Franţei cât şi a Germaniei, să fie pusă sub puterea unei Înalte Autorităţi Internaţionale, având ca şi scop unificarea condiţiilor de producţie care să conducă la o extindere treptată a cooperării efective şi în alte domenii de activitate.

Numit de mulţi „părinte al construcţiei europene" sau „ Monsieur Europe" Jean Monnet a avut meritul de a fi găsit soluţii viabile pentru a pune capăt relaţiilor tensionate dintre state, dispute care, de-a lungul istoriei a adus Europa în situaţiie de criză profundă.

Jean Monnet s-a stins din viaţă la 16 martie 1979, proiectul său fiind însă dus mai departe de alte generaţii de oameni politici.

2. Robert Schuman (1886-1963)

La 29 iunie 1886, s-a născut la Clasen, în Luxemburg, într-o familie mixtă, din tată francez şi mamă luxemburgheză, viitorul ministru de externe al Franţei şi unul din actorii principali a proiectului de construire a „micii Europe", Robert Schuman.

Tânărul Schuman a studiat în Luxemburg, apoi la Metz (care aparţinea Germaniei), Bonn, München, Berlin şi Strasbourg. În 1912 a intrat în baroul din Metz devenind avocat. După primul război mondial, odată cu integrarea Alsaciei şi Lorenei, a devenit cetăţean francez şi a intrat în viaţa politică fiind ales deputat. Ca militant catolic şi membru al Mişcării Populare Republicane Catolice a susţinut menţinerea regimului confesional în Alsacia fiind, în acelaşi timp, unul din cei care au luptat pentru acordarea unui rol sporit Bisericii în cadrul statului francez.

A făcut parte, în calitate de subsecretar de stat pe probleme de refugiaţi, din guvernele conduse de Paul Reynaud şi Philippe Pétain. În septembrie 1940 a fost arestat de Gestapo şi i-a fost impus un domiciliu forţat. În 1942 a reuşit să scape de supravegherea Gestapo-ului şi a intrat în mişcarea de rezistenţă.

După cel al doilea război mondial cariera politică a lui Robert Schuman a intrat pe o pantă ascendentă. În 1946 îl găsim în guvernul francez în calitate de ministru de finanţe, pentru ca între 1947-1948 să fie ales preşedinte al Consiliului de Miniştri. În această calitate s-a opus cu fermitate mişcărilor declanşate de comunişti împotriva Planului Marshall. La 27 iulie 1948 a fost numit ministru de externe, succedându-i lui Georges Bidault. A condus destinele politicii externe a Franţei până în 1953.

Susţinător al organizării pe baze noi, moderne a Europei postbelice, Robert Schuman a fost, pentru o perioadă de timp, alături de Winston Churchill, Paul Henri Spaak şi Alcide de Gasperi, preşedinte de onoare al Mişcării europene.

Pentru ministrul francez de externe al Franţei, din perioada 1948-1953, reconcilierea franco-germană trebuia să se realizeze în doar cadrul unei Europe unite, din cauză că prin constrângerea Germaniei, prin statutul de „inferioritate" impus acesteia în epoca postbelică, s-ar fi putut produce frustări care ar fi alimentat pericolul naţionalist. Robert Schuman a văzut continentul european ca un spaţiu în care dinamismul german să se poată manifesta în voie, fără a periclita însă securitatea şi siguranţa vecinilor.

Relaţia dintre Robert Schuman şi Konrad Adenauer n-a fost una cordială de la început însă, pe parcursul timpului, cei doi oameni politici au reuşit să găsească puncte de interes comune care i-au apropiat. Ambii au conştientizat faptul că la baza viitoarei organizări politice a Europei Unite se află reconcilierea franco-germană.

Pentru a regla şi stabiliza relaţia dintre Franţa şi Germania Schuman a căutat să pună bazele unei comunităţi europene. El a înţeles faptul că nu se poate realiza o fuziune economică totală, aşa cum sugera cancelarul Konrad Adenauer, din cauza diferenţelor existente între preţurile de producţie din cele două ţări. De asemenea, fuziunea politică era, în opinia sa, un plan prea ambiţios care nu putea fi înfăptuit decât pe etape. Cu toate acestea scopul imediat al acestui proiect era mai degrabă unul politic şi nu unul economic, urmare a temerii Franţei de o eventuală agresiune a Germaniei.

Robert Schuman are meritul de a-şi fi asumat, din punct de vedere politic, planul de înfăptuire a unui pol a industriei grele în Europa Occidentală. El a obţinut acordul colegilor de cabinet şi a prezentat proiectul opiniei publice, într-o conferinţă specială. Robert Schuman a explicat, în Declaraţia sa, că prin constituirea Comunităţii Economice a Cărbunelui şi Oţelului (CECO) urma a se realiza fuziunea de interese indispensabilă stabilirii unei comunităţi economice. Planul propus de el a reprezentat o adevărată revoluţie în domeniul relaţiilor internaţionale.

Declaraţia lui Robert Schuman a fost momentul de vârf al carierei sale politice, ulterior au urmat perioade mai puţin faste. Cu toate că, după 1953, a dispărut din prim-planul vieţii politice europene, Schuman a rămas în istorie ca unul din iniţiatorii şi fondatorii proiectului european. În semn de recunoştiinţă pentru eforturile depuse, între 1958 şi 1960, a fost ales preşedinte ale Adunării Parlamentare Europene.

3. **Konrad Adenauer (1876-1967**)

Konrad Adenauer s-a născut la 5 ianuarie 1876, la Köln, într-o familie care făcea parte din rândul clasei de mijloc. A făcut studii de drept la Freiburg, München şi Bonn, pentru ca după finalizarea acestora să intre în baroul din localitatea natală. Paralel cu activitatea profesională s-a implicat şi în viaţa politică fiind ales, în 1917, primar general al Köln-ului.

După primul război mondial, Adenauer a devenit unul dintre susţinătorii reorientării politicii germane în direcţia unificării europene. El a sprijinit ideea creării unei republici vest-germane în cadrul Imperiului german, menită să contrabalanseze tendinţele expansioniste ale Prusiei şi să echilibreze interesele franco-germane, considerate vitale pentru pacea Europei.

În 1923, în timpul crizei Rühr-urului Konrad Adenauer s-a pronunţat pentru colaborarea franco-germană. Din anul 1925 el s-a alăturat şi a sprijinit mişcarea pan-europeană a lui Kalergi. Activitatea sa politică a fost apreciată de cetăţenii Köln-ului care l-au reales, în 1927, în funcţia de primar. A rămas la conducerea oraşului, până în 1933, când a fost înlăturat de nazişti. Până în 1945 a dus o viaţă retrasă, fiind arestat în două rânduri (1933, 1944) şi supravegheat permanent. Reinstalat primar, de către americani, în 1945, avea să fie demis de către englezi, pentru incompetenţă.

Cariera sa politică de după cel de-al doilea război mondial a urmat un curs ascendet şi a fost strâns legată de activitatea Uniunii Creştin Democrate. Figură marcantă a creştin-democraţiei postbelice, Konrad Adenauer a fost ales, în 1948, preşedinte al Sfatului parlamentar pentru ca, în 1949, să fie desemnat primul cancelar al Germaniei Federale, funcţie pe care a ocupat-o până în anul 1963. În perioada 1951-1955 a deţinut pe lângă funcţia de cancelar şi portofoliul externelor.

„Der Alte” (*Bătrânu*l) a militat pentru reclădirea statului german şi a încercat să obţină, pentru Germania Federală, un statut egal cu al celorlalţi aliaţi europeni. A urmărit să transforme Germania din obiect al relaţiilor internaţionale în subiect al acestora. În acest sens, a iniţiat o serie de acţiuni în vederea redobândirii suveranităţii naţionale, astfel că, prin prevederile Convenţiei de la Petersburg, din 1949, a reuşit să pună bazele politicii externe a Germaniei postbelice, drept care avea să fie consfinţit în 1951 şi întărit prin aderarea ţării la diverse organisme internaţionale. În 1952, Adenauer a obţinut, în urma mai multor runde negocieri, purtate cu ţările aliate, suveranitatea limitată a ţării, pentru ca prin Tratatul de la Paris, din 1954, să se ridice starea de ocupaţie şi să se ofere posibilitatea reînarmării Germaniei în cadrul Uniunii Europei Occidentale şi a Tratatului Atlanticului de Nord (N.A.T.O.).

Konrad Adenauer a orientat politica externă a Germaniei Federale spre Statele Unite ale Americii şi aliaţii occidentali, fiind un adversar declarat al naţionalismului extremist şi al comunismului.

Cancelarul Germaniei Federale a fost un apropiat al generalului de Gaulle, legăturile strânse pe care le-a avut cu acesta au contribuit la apropierea şi întărirea relaţiilor dintre Franţa şi Germania. Cei doi mari oameni politici şi-au întemeiat relaţia de colaborare şi amiciţie pe câteva puncte de vedere comune: neîncrederea faţă de ţările anglo-saxone; morala în politică; ideea unificării europene. Procesul de integrare europeană a fost privit ca o premisă a individualizării Europei pe scena internaţională, a creării un destin istoric propriu, în afara jocurilor de putere ale S.U.A. şi U.R.S.S. În acest context relaţiile franco-germane s-au îmbunătăţit de la an la an şi s-au materializat prin semnarea *Tratatului de prietenie* dintre cele două ţări, în 1963.

Adenauer a fost adeptul unei politici de securitate bazată pe sprijinul Statelor Unite ale Americii, percepţia sa influenţând decisiv politica externă a Germaniei pentru patru decenii, în special, în privinţa aşa numitei „Ospolitik". El a susţinut cu tărie ideea că Europa era condamnată, după declanşarea războiului rece, să trăiască în permanentă stare de conflict până la victoria unei din părţi. Din această perspectivă, a militat pentru angajarea ţării sale în efortul de unificare a Occidentului european şi nu în procesul de reunificare cu Estul comunist. Această credinţă în succesul unificării europene l-a făcut să refuze oferta lui Stalin, de reunificare a Germaniei, făcută în anul 1952.

Konrad Adenauer a continuat, chiar şi după ce a părăsit funcţia de cancelar, să susţină procesul de unificare europeană. S-a stins din viaţă la vârsta de 91 de ani, în 1967, lăsând în urmă o Europă care reuşise să se regăsească şi care s-a refăcut rapid după cea de-a doua conflagraţie mondială.

4. Alcide de Gasperi (1881-1954)

Cvartetul fondatorilor actualei Uniuni Europene este întregit de Alcide de Gasperi care, din postura de preşedinte al Consiliul de Miniştri al Italiei, a contribuit din plin la efortul de construire a „arhitecturii europene" postbelice.

Alcide de Gasperi s-a născut la Pievo Tesino (Trento), la 3 aprilie 1881. Studiile primare şi cele gimnaziale le-a făcut în provincia natală. A studiat literatura şi filosofia la Universitatea din Viena. Reîntors în ţară, a preluat direcţia ziarului „Il Trentino", publicaţie care era oficiosul formaţiunii „Partito Popolare Trentino" şi care se adresa tuturor celor care credeau în Mişcare Catolică Socială.

În 1911, a devenit membru al Parlamentului multinaţional de la Viena. În perioada primului război mondial a activat în cadrul comitetului care se ocupa de asisteţa minorităţilor, din Imperiul austro-ungar. S-a numărat printre primii membri ai noii formaţiuni politice "Partito Popolare Italiano". A fost ales membru al Parlamentului Italian, în 1921, fiind preşedinte al grupului parlamentar al noului partid politic la a cărui naştere participase. În timpul dictaturii lui Benito Mussolini, pentru atitudinea sa antifascistă, Alcide de Gasperi a intrat în atenţia autorităţilor italiene care l-au arestat şi l-au condamnat la patru ani de închisoare. A stat în detenţie 16 luni. După eliberare a fost angajat la Biblioteca Vaticanului . La finele anului 1942 a început să lucreze la elaborarea "Ideilor de Reconstrucţie", care avea să devină programul oficial al democraţiei creştine italiene. În 1943, a pus bazele Partidului Creştin Democrat, formaţiune are avea să domine viaţa politică din Italia postbelică.

După cel de-al II-lea război mondial Alcide de Gasperi avea să ocupe funcţii importante în cadrul cabinetelor care sau succedat la conducerea Italiei. Iniţial a fost numit ministru fără portofoliu, apoi a ocupat funcţia de ministru de externe pentru ca în cele din urmă, să conducă, în calitate de preşedinte al Consililului de Miniştri, nu mai puţin de opt guverne, între 1945 şi 1953, jucând un rol important în precesul de renaştere a Italiei .

A fost unul din promotorii proiectul de integrare europeană, fiind alături de Robert Schuman şi Konrad Adenauer unul din „părinţii" Comunităţii Economice a Cărbunelui şi Oţelului. De asemenea, a sprijinit proiectul de realizare rapidă a integrării politice şi militare a Europei, prin Comunitatea Europeană a Apărării şi prin Comunitatea Politică Europeană. Pentru contribuţia la procesul de construire a noii Europe de Gasperi avea să fie numit, în mai 1954, preşedinte al Comunităţii Economice a Cărbunelui şi Oţelului.

A decedat, la 19 august 1954 la Sella, în Valsugana.

Întrebări recapitulative:

1. Menţionaţi numele „părinţilor fondatori" ai actualei Uniuni Europene?
2. Precizaţi rolul jucat de Jean Monnet în procesul de constituire a Comunităţilor Europene?
3. Enumeraţi cauzele care i-au determinat „părinţii fondatori", oameni politici cu origini diferite, să militeze pentru realizarea „construcţiei europene"?
4. Explicaţi dacă contextul internaţional a favorizat sau nu realizarea primei forme de integrare europeană?

Bibliografie:

1. Serge Berstein, Pierre Milza, *Istoria Europei*, vol. V, Editura Institutul European, 1998.
2. Andrei Marga, *Filosofia integrării europene*, Editura Apostrof, Cluj-Napoca, 1995.
3. Jean Monnet, *Memoires,* Fayard, Paris, 1988.
4. Nicolae Păun, *Istoria constrcţiei europene. Epoca postbelică*, Editura Fundaţiei pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 1999.
5. Ioana Vădăsan, *Instituţiile şi economia Uniunii Europene*, Editura Universităţii de Vest, Timişoara, 2006.
6. Cornelia Neagu, *Istoria Europei şi a Uniunii Europene. Prelegeri*, Iaşi, 2002.
7. Ileana Constantina Stanciu, *Originea ideii de construcţie pan-europeană după conferinţa de pace de la Paris*, Craiova, 2010.
8. Stelian Scăunaş, *Uniunea europeană: construcţie, reformă, instituţii*, Editura C.H.Beck, Bucureşti, 2008.
9. http://www.historiasiglo20.org/europe/monnet.htm.

Tema a III-a

Rolul ideilor şi proiectelor europene în constituirea primelor Comunităţi Europene

Proiectele de unificare europeană elaborate de-a lungul istoriei bătrânului continent au emanat, după cum remarca Andrei Marga, din contexte diferite. Din această perspectivă, în primii ani interbelici, ele aveau să fie formulate în contextul "unei crize profunde a Europei".

Primul război mondial a provocat transformări radicale la nivelul continentului şi al mentalităţilor şi a deschis o nouă etapă în procesul de edificare a unităţii europene. Anii '20 ai secolului trecut au avut o fizionomie aparte care s-a manifestat sub mai multe aspecte: creşterea numărului mişcărilor pacifiste care încercau să facă imposibilă declanşarea unei noi conflagraţii; intensificarea eforturilor de găsire a unei soluţii pentru antagonismul franco-german; conştientizarea declinului economic al Europei faţă de Statele Unite ale Americii. Toate acestea au contribuit la accentuarea conştiinţei europene.

Tratatele de pace de la Paris (1919-1920) au consfinţit o nouă realitate geopolitică la nivelul continentului pe fondul schimbării raporturilor de forţă la nivel mondial, consecinţă a pierderii iniţiativei Europei în planul relaţiilor internaţionale. Sfîrşitul primului război mondial a marcat triumful principiului naţionalităţilor, rezultat al colapsului marilor imperii (austro-ungar, otoman şi ţarist) şi a declanşării revoluţiei bolşevice, în 1917.

Sistemul impus de Tratatele de Pace din 1919-1920 a încercat să stabilească, la nivelul continentului european, un nou echilibru politic bazat pe principiul naţionalităţilor. Din nefericire, noua construcţie europeană impusă de sistemul Versailles a reprezentat un eşec diplomatic care s-a tradus în insuccesul Societăţii Naţiunilor şi în succesul naţiunilor totalitare.

Europa trebuia să se regăsească în interiorul unui proiect de unificare penru a putea face faţă pericolului bolşevizării. De aceea, ideea unificării europene a continuat să reprezinte o preocupare pentru spiritele înaintate ale bătrânului continent care au căutat noi căi şi resurse pentru a salva şi a duce mai departe civilizaţia europeană. Din această

pleiadă de gânditori îi amintim pe: Oswald Spengler (1880-1936), Paul Valery (1871-1945), Thomas Mann (1875-1955), Miguel de Unamuno (1864-1936), José Ortega y Gasset (1883-1955).

Ideea constituirii unei federaţii europene a fost reluată, în 1922, de contele austriac Richard Coudenhove-Kalergi, în apelul intitulat sugestiv *Paneuropa*. Acest spirit cosmopolit scria în acest manifest că: "Problema Europei se reduce la două cuvinte: unificare sau prăbuşire". Unitatea europeană era concepută de Kalergi pe baza principiului arbitrajului internaţional, al suprimării frontierelor şi al afirmării liberului-schimb. Statele care acceptau să intre în această confederaţie urmau să abandoneze o parte a suveranităţii lor naţionale în favoarea principiilor supranaţionale.

Motivele care impuneau unitatea continentului european erau, în opinia acestui european convins, următoarele:

- reacţia la dominaţia economică europeană;
- contracararea pericolului bolşevic;
- păstrarea rolului Europei la nivel global.

Potrivit proiectului, uniunea urma să îmbrace forma unei organizaţii regionale a Societăţii Naţiunilor care urma a dispune: de un Consiliu de Conducere format din reprezentanţi ai statelor membre, o *Adunare a Reprezentanţilor Parlamentari* şi o *Curte de Justiţie*. Scopul acestei entităţi supranaţionale era de a arbitra şi detensiona conflictele dintre blocurile regionale: PanEuropa, America de Nord, America de Sud, Commonwealth, Uniunea Sovietică, Extremul Orient. Personalităţi politice şi culturale importante au fost câştigate pentru proiectul paneuropean. Astfel, pe lângă liderii de partid şi miniştrii, din diferite ţări, importanţi oameni de cultură precum, Paul Valéry, Paul Caludel, Thomas şi Heinrich Mann, Rainer Maria Rilke, Stefan Zweig, Albert Einstein, Sigmund Freud, Ortega y Gasset, Miguel de Unamuno au îmbrăţişat ideea europeană..

Acelaşi diplomat proeuropenist, Richard Coudenhove-Kalergi, a pus bazele, în 1924, mişcării *Uniunea Paneuropeană*, o entitate transeuropeană care şi-a creat organizaţii în fiecare ţară şi care s-a declarat independentă de influenţa oricărui partid politic. În 1926, această mişcare a organizat la Viena, în prezenţa a 2000 de participanţi din 24 de state, un prim Congres. Cu această ocazie, cei prezenţi au aprobat *Manifestul*

Paneuropean şi au trasat liniile viitoarei confederaţii europene care îşi propunea: garantarea egalităţii, a securităţii şi suveranităţii confederale; constituirea unei alianţe militare; crearea progresivă a uniunii vamale; punerea în valoare, în comun, a coloniilor statelor europene; introducerea unei monede comune; respectarea civilizaţiilor naţionale şi protejarea minorităţilor naţionale; colaborarea Europei cu alte grupuri de state în cadrul Societăţii Naţiunilor. Multe din aceste obiective se vor regăsi în cuprinsul tratatelor pe baza cărora s-a constituit actuala Uniune Europeană.

Mişcarea a urmărit a-şi difuza ideile în rândurile parlamentarilor şi intelectualilor europeni dar, mai ales, a dorit să-i determine pe responsabilii guvernamentali, din diferite ţări, să le susţină. În septembrie 1929, Aristide Briand, ministru de externe ale Franţei şi preşedinte al Consiliului Central al *Uniunii Paneuropene*, a ţinut, în numele Franţei, un magistral discurs în faţa Adunării Societăţii Naţiunilor, la Geneva, solicitând popoarelor europene stabilirea unei legături de tip federal. Era prima propunere oficială făcută de un guvern european de stabilire a unităţii la nivel continental, prin constituirea unei *Federaţii Europene şi a Statelor Unite ale Europei*.

Acelaşi Aristide Briand, figură importantă a mişcării proeuropeniste interbelice, a imaginat şi a susţinut unul dintre cele mai realiste proiecte de unitate europeană. El a prezentat, la 5 septembrie 1929, proiectul în faţa Adunării Societăţii Naţiunilor, susţinând ideea constituirii unei asociaţii economice fără transfer de suveranitate. Ideea sa a stârnit interes şi, de aceea, a fost desemnat să prezinte un *Memorandum* asupra proiectului de organizare a unui regim de uniune federală la nivel european.

S-a declarat de acord cu proiectul lui Briand omologul său german, Gustav Stressemann, care a solicitat ca unificarea să nu limiteze suveranitatea naţională şi să nu fie îndreptată împotriva unor puteri extraeuropene. Aristide Briand a solicitat un răgaz pentru a prezenta viitoarei Adunări Generale a Ligii Naţiunilor proiectul său în detaliu.

Memorandul a fost prezentat statelor membre ale Ligii Naţiunilor, la 1 mai 1930, fiind respins de Marea Britanie. În cuprinsul acestuia, regăsim ideile lui Briand cu privire la crearea unei *Uniuni Federale Europene* ca o componentă regională a *Societăţii Naţiunilor*. Autorul proiectului dorea instituirea unei federaţii bazată pe ideea de "uniune" şi nu de "unitate", dar cu respectarea independenţei şi a suveranităţii naţionale a fiecăruia dintre statele membre. Dimensiunea economică a proiectului viza apropierea

economiilor statelor europene a căror responsabilitatea rămânea, însă, în sarcina guvernelor.

Asociaţia europeană imaginată de diplomatul francez transpunea în planul relaţiilor internaţionale principiul consultativ impus de Liga Naţiunilor, fără însă a dispune de putere de decizie sau de acţiune, fiind opusă ideii de uniune vamală europeană. Sistemul instituţional al viitoarei Uniuni urma a cuprinde:

- *Conferinţă europeană*, în care trebuiau să se regăsească reprezentanţii tuturor statelor europene, membre ale Societăţii Naţiunilor;
- *Comitet politic permanent*, cu rol de organ executiv;
- *Secretariat*.

Proiectul lui Aristide Briand, extrem de îndrăzneţ prin obiectivele sale, n-a reuşit să întrunească sprijinul statelor europene şi, de aceea, s-a transformat într-un eşec diplomatic. Autorul a subordonat ideea de uniune economică celei de unitate politică, considerată esenţială pentru pacea şi securitatea popoarelor europene. Diplomatul francez a dorit, prin propunerea pe care a făcut-o, o extindere a regimului de securitate creat prin semnarea acordului de la Locarno.

Memorandumul lui Briand a readus în dezbatere idei ale secolelor trecute, rămânând viu în memoria contemporanilor şi a urmaşilor prin impactul şi dezbaterea de idei pe care a provocat-o în rândul elitelor europene. Iniţiativa lui Briand a fost o adevărată "carte albă" a mişcării europene.

Proiectul avea să fie încredinţat, la propunerea Franţei şi Iugoslaviei, unei Comisii de studii pentru constituirea Uniunii Europene care trebuia să întocmească un raport complet. Comisia a funcţionat în cursul anului 1931, sub preşedinţia lui Aristide Briand. Decesul prematur al diplomatului francez a condus la destrămarea comisiei şi a marcat sfârşitul acestui proiect.

Statele europene şi opinia publică au primit diferenţiat această ofertă. Îmbrăţişat de presa de stânga franceză, proiectul a fost minimalizat de către cea de dreapta. Aceeaşi situaţie avea să se regăsească şi în Germania unde secretarul de stat von Bülow a exprimat rezervele guvernului său faţă de viabilitatea proiectului, considerând că acesta impunea "noi cătuşe" ţării sale. Acelaşi cancelar Brüning a acuzat Franţa că urmăreşte menţinea hegemoniei continentale şi izolarea Germaniei. Pe cale de consecinţă, guvernul

său s-a delimitat, prin vocea sa, de moştenirea proeuropeană a fostului cancelar Stresemann. Refuzul german de a accepta constituirea unităţii europene a pus capăt politicii de reconciliere în Europa, continental fiind încă dominată de ideile naţionaliste şi totalitariste.

Anii ’30 ai secolului trecut au fost marcaţi de lansarea unor noi idei federaliste, provenind atât din mediile politice şi economice, cât şi din cele culturale. Atmosfera politică europeană, din această perioadă, nu a fost favorabilă implementării acestor idei. Instalarea la putere a fascismului (Italia) şi a nazismului (Germania), dar şi progresele bolşevismului au blocat receptarea ofertei federaliste. Deşi putem nota şi alte proiecte, nici unul dintre ele nu s-a ridicat la înălţimea celor lansate şi susţinute de Coudenhove şi Briand.

Un continuator a lui Aristide Briand s-a vrut a fi André Tardieu care a militat pentru construirea unei alianţe a Franţei cu statele din zona Europei danubiene şi, mai ales, cu ţările membre ale Micii Înţelegeri. În 1932, Tardieu propunea o uniune dunăreană, cu o pronunţată componentă agrară, care urma să cuprindă România, Iugoslavia, Cehoslovacia, Ungaria şi Austria. Planul acesta, deşi criticat în spaţiul occidental avea să fie bine receptat în mediile româneşti. Oameni politici precum Ion Mihalache sau Iuliu Maniu şi-au manifestat interesul faţă de acest proiect de constituire a unei federaţii regionale danubiene.

Unitatea economică şi politică a Europei Centrale a centrul preocupărilor unor personalităţi din Ungaria. Dintre aceştia, Elemér Hantos (1881-1942), profesor de economie la Universitatea din Budapesta şi expert economic al Societăţii Naţiunilor, a fost figura cea mai cunoscută. Autor al mai multor lucrări de economie, Hantos a propus o uniune economică şi vamală a statelor dunărene: Ungaria, Iugoslavia, România şi Cehoslovacia.

Un rol important în cadrul proiectelor privind unitatea europeană l-a jucat *Şcoala federalistă engleză*, reprezentată de o grupare de intelectuali din care au făcut parte Philipp Kerr, Lionel Robbins, William Beveridge, Ivor Jennings. Primul membru al acestui club select, Philipp Kerr, a fost un susţinător consecvent al federalismului încă de la începutul secolului al XX-lea. În deceniile trei şi patru ale veacului trecut Kerr s-a

remarcat ca un critic al Ligii Naţiunilor, pentru ca, în anul 1935 să publice o carte pe această temă, intitulată *Pacifism is not enough (nor Patriotism either)*.

Tot din mediul universitar, de la prestigioasa London School of Economics, a provenit Lionel Robbins care, în lucrările sale, a militat pentru crearea pe baze federale a Statelor Unite ale Europei, din care să facă parte şi Germania democrată. Un alt autor englez, Lionel Curtins, în lucrarea *Civitas Dei*, a susţinut ideea constituirii unei federaţii mondiale, care trebuia să valorifice experienţa Statelor Unite ale Americii şi a Marii Britanii în această materie. Sursa de inspiraţie majoră a acestor federalişti era gândirea kantiană, în care autorii au identificat argumentul esenţial cu privire la geneza anarhiei internaţionale şi anume, suveranitatea absolută a statelor naţionale.

Federaliştii englezi au combătut teoria conform căreia statele naţionale se identificau cu naţiunile. Spre exemplificare, apărarea naţională a acestor state era considerată a fi o risipă inutilă de fonduri şi energii, acestea trăind cu iluzia că ar putea rezista în faţa presiunii marilor puteri. În opinia federaliştilor englezi, singura cale spre pacificare şi cooperare era federalizarea. Ei considerau că la baza declanşării războaielor moderne nu se afla sistemul capitalist ci însăşi existenţa statelor suverane. Comunismul nu era o soluţie, din cauză că acest sistem promova protecţionismul şi autarhia economică. Nu conflictele de interese în sine conduc la declanşarea războaielor ci lipsa mecanismelor capabile să asigure soluţionarea lor. Statele naţionale erau cele care generau anarhie din cauză că scopul lor principal este asigurarea independenţei şi a securităţii, astfel încât factorul politic prevala asupra celui economic. Această situaţie atrage protecţionismul care generează autarhia. Nici soluţia colaborării internaţionale într-o confederaţie nu era, în opinia federaliştilor englezi, o soluţie eficientă, Liga Naţiunilor constituind un exemplu în acest sens. În lipsa unor mecanisme eficiente de realizare a unor politici comune, declaraţiile de bune intenţii ale statelor nu erau suficiente. În absenţa federalizării, state precum Germania, Italia sau Japonia, care nu dispun nici de resurse, nici de întinderi comparabile cu SUA, URSS, Franţa sau Imperiul Britanic erau tentate să declanşeze un nou război mondial.

Asociaţia *Federal Union*, înfiinţă în anul 1939, din iniţiativa lui Charles Kimber, Patrick Ransome şi Derek Rawnsley a fost extrem de activă în promovarea federalismului. Pentru coordonarea acţiunilor acesteia a fost înfiinţat, în martie 1940, chiar un *Institut de*

Cercetare, condus de William Beveridge care s-a ocupat de elaborarea unor proiecte constituţionale care să poată sta la baza constituirii unei Europe federale. În acest sens, au fost întreprinse cercetări privind identificarea cauzelor care au condus la eşecul Ligii Naţiunilor şi a sistemului de tratate de la Versailles. Între anii 1939-1940, efectele acestor proiecte federaliste care vizau cooperarea anglo-franceză s-au răsfrânt şi asupra politicii guvernamentale britanice. În momentul prăbuşirii Franţei, la 16 iunie 1940, premierul Winston Churchill a lansat o ofertă radicală privind crearea unei federaţii anglo-franceze. Propunerea venea prea târziu pentru Franţa care avea să se prăbuşească sub presiunea maşinii de război a Reichului nazist. Soluţia oferită de premierul britanic trebuie privită însă ca o premisă a viitoarei unităţi europene, gestul său fiind unul plin de semnificaţii şi interes pentru perioada postbelică.

Criza economică (1929-1933) a adâncit diviziunea statelor europene, ţările cu regimuri totalitare impunându-se în disputa cu regimurile liberale şi democratice. Europa deceniului patru al secolului al XX-lea a stat sub semnul îngrijorărilor provocate de ameninţarea nazistă şi bolşevică. Capitalismul clasic se afla în imposibilitatea de a oferi soluţii societăţii europene, care nu se mai regăsea în oferta propusă de doctrina liberală. Ameninţările regimurilor totalitare, criza liberalismului l-au condus pe John Maynard Keynes la regândirea întregului concept de capitalism modern. Economistul britanic a teoretizat conceptul de *stat social*, investit să intervină prin pârghiile de care dispunea în cadrul mecanismelor economice şi sociale. În opinia sa, doar aşa se putea asigura valorificarea resurselor umane. Keynes demonstra că statul, prin cheltuielile publice, generează, în acelaşi timp, locuri de muncă şi cerere de produse. Potrivit doctrinei keynesiste, intervenţia statului în economie garantează şi susţine moneda naţională, stabileşte rata dobânzii asigurând, totodată, relansarea economică a statelor. Acordând subvenţii, statul poate susţine exporturile şi reduce importurile, atunci când este necesar. Keynesismul a fost nu numai o soluţie economică la o situaţie de criză de sistem, dar şi o nouă filosofie economică. Deşi a încurajat protecţionismul, această doctrină a reprezentat o soluţie fundamentală de corectare a deficienţelor liberalismului clasic, iar prin soluţia statului social a fost relansată şi viziunea asupra capitalismului. Noua filosofie economică promovată de Keynes se înscrie în categoria proiectelor intelectuale de regândire a Europei, prin identificarea unor soluţii menite să protejeze patrimoniul cultural şi cel

democratic al bătrânului continent, în confruntarea cu regimurile totalitare, de stânga şi de dreapta.

Perioada interbelică s-a identificat ca fiind una marcată de o profundă criză a sistemului liberal-democratic care avea să fie accentuată de efectele dezastruoase ale crizei economice. Aceste consecinţe aveau să fie resimţite de toate mediile sociale, inclusiv de intelectuali şi, mai ales, de tineri. Inspiraţi de filosofia lui Henri Bergson, a lui Jacques Maritain, Gabriel Marcel sau Karl Jaspers ei au descoperit corporatismul ca soluţie intermediară între socialism şi capitalism.

Marea criză economică din anii 1929-1933 a avut consecinţe nebănuite şi a subliniat slăbiciunile sistemului economic şi politic liberal. Raporturile dintre statele europene încep să fie dominate de ideea revanşei. Incapacitatea Societăţii Naţiunilor de a face faţă acestor provocări a favorizat ascensiunea regimurilor totalitare, de stânga sau de dreapta.

În acest context, nemulţumirile sociale au devvenit tot mai evidente şi au fost preluate de anumite nuclee organizatorice precum cel din jurul revistei *Ordre Nouveau*, condus de Robert Aron şi Armand Dandieu, ori cel din jurul revistei *Esprit*, condus de Emmanuel Mounier. Ei au s-au pronunţat atât împotriva capitalismului tradiţional, cât şi a fascismului ori comunismului, propunând un sistem federalist descentralizat. Pentru susţinătorii acestor curente, sursa răului era centralizarea statală care, prin natura sa, distrugea individualitatea, comunităţile şi ierarhiile tradiţionale, în vreme ce liberalismul absolutiza religia concurenţei şi stimula egoismul, divizând astfel societatea. În locul sistemului capitalist liberal, ei au propus descentralizarea, ca soluţie a salvării solidarităţilor tradiţionale, renunţarea la suveranitatea unică a statului centralizat, printr-o politică de subsidiaritate, în care palierele societăţii decid în numele necesităţilor proprii, precum şi organizarea statului într-un sistem federativ.

Oferta intelectuală a acestor grupuri, deşi s-a dovedit ineficientă în plan pragmatic, a generat vii dezbateri în epocă, a invitat la reflecţie şi a provocat regândirea ideii europene. Contribuţia acestor grupuri la dezbaterea ideii europene merită consemnată, ele contribuind la păstrarea vie a acestui ideal.

Întrebări recapitulative

1. Enumeraţi proiectele, din perioada interbelică, ale căror idei au stat la baza constituirii primelor Comunităţi Europene?
2. Precizaţi numele celor mai importanţi oameni politici proeruopeni dintre cele două războaie mondiale?
3. Identificaţi ideile care le regăsiţi atât în cuprinsul proiectelor propuse de Aristide Briand şi Coudenhove- Kalergi cât şi a proiectelor primelor Comunităţi Europene.
4. Care este omul politic român, din perioada interbelică, care a asigurat preşedinţia Ligii Naţiunilor, în anii 1931, 1932?

Bibliografie selectivă

1. Andrei Marga, *Filosofia unificării europene*, Editura Apostrof, Cluj- Napoca, 1995.
2. René Girault, „Cronologia unei conştiinţe europene în secolul XX", în *Identitate şi conştinţă europeană în secolul XX*, René Girault (coord.), Editura Curtea Veche, Bucureşti, 2004.
3. Bernard Brunetau, *Histoire de idées européenne aux premier XXe siecle,* Armand Colin, Paris, 2006.
4. Hartmut Kaelbe, *Vers une société européenne 1880-1980. Une histoire sociale de l'Europe*, Paris, Berlin, 2001.
5. Jean-Luc Chabot, *Aux origines intellectuelles de l'Union européenne: L'idée d'Europe unie de 1919 à 1939*, PUG, Paris, 2005.
6. Ileana Constantina Stanciu, *Originea ideii de construcţie pan-europeană după conferinţa de pace de la Paris 1919/1920*, Editura Sitech, Craiova, 2010.
7. Pierre Gerbet, *La construction de l'Europe*, Imprimerie Nationale, Paris, 1983.
8. Dusan Sidjanski, *Viitorul federalist al Europei. Comunitatea europeană de la origini la Tratatul de la Lisabona*, Editura Polirom, Iaşi, 2010.
9. François Roth, *Inventarea Europei: de la Europa lui Jean Monnet la Uniunea Europeană*, Editura Institutul European, Iaşi, 2007.
10. Pierre Gerbet, *1957, la naissance du Marché Commun*, Éditions Complexe, Bruxelles, 2007.
11. Iordan Gheorghe Bărbulescu, *Uniunea europeană. Aprofundare şi extindere*, vol. I, Editura Trei, Bucureşti, 2001.
12. Jean Baptiste Duroselle, *Histoire diplomatique de 1919 a nos jours*, Dalloz, Paris, 1974.
13. Nicolae Păun (coord.), *Actualitatea mesajului fondatorilor Uniunii Europene*, Editura Fundaţiei pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2006.
14. Emilian Bold, Ioan Ciupercă, *Europa în derivă (1918-1940). Din istoria relaţiilor internaţionale*, Casa Editorială Demiurg, Iaşi, 2001.

Tema a IV-a

Tratatele fondatoare ale Comunităţii Europene

Fundamentul juridic al actualei Uniuni Europene rezidă, pe de o parte, în tratatele care s-au semnat, de statele fondatoare, ulterior de ţările care au aderat pe parcurs la acest proiect şi, pe de altă parte, în documentele adoptate de diversele instituţii europene. La baza Comunităţii Europene au stat, iniţial, trei tratate: Tratatul privind constituirea Comunităţii Europene a Cărbunelui şi Oţelului (CECO), Tratatul privind constituirea Comunităţii Economice Europene şi Tratatul privind constituirea Comunităţii Europene a Energiei Atomice. În continuare vom face o scurtă prezentare a acestor tratate.

Un pas important, în cadrul procesului de integrare economică europeană, a fost făcut odată cu constituirea Comunităţii Europene a Cărbunelui şi Oţelului (CECO). Cel de-al doilea război mondial a adus ţările europene într-o "stare de dependenţă" de Statele Unite ale Americii şi, din această perspectivă, reconcilierea franco-germană a apărut ca o necesitate. Dacă siderurgia germană s-a refăcut rapid, industria franceză a avansat extrem de greu. De aceea, Franţa a realizat că era nevoie de o structură comună, la nivel continental, în domeniul cărbunelui şi a oţelului, sectoare cheie în procesul de refacere şi reconstrucţie a Europei.

Ideea creării acestei comunităţi i-a aparţinut lui Jean Monnet şi echipei sale care avea să furnizeze ideea, proiectul şi mijloacele de a-l duce la bun sfârşit. Planul Monnet propunea calea integrării sectoriale la nivel european. Obiectivul principal al acestuia avea să fie prezentat publicului larg de ministrul francez de externe, Robert Schuman, în timpul unei conferinţe ţinute la Quay d'Orsay, în data de 9 mai 1950.

Asumându-şi responsabilitatea politică a proiectului redactat de echipa lui Monnet, Schuman a propus autorităţilor Republicii Federale Germane (RFG), în numele cabinetului francez, un plan de punere în comun a producţiei de cărbune şi oţel din cele două ţări şi încredinţarea acesteia unei autorităţi comune puternice şi independente, ale cărei decizii trebuiau urmate de statele membre. Prin intermediul acestei Comunităţi a

Cărbunelui şi Oţelului se urmărea rezolvarea problemei controlului asupra bazinului Ruhr, chestiune care irita autorităţile germane. Prin această iniţiativă diplomatică, Franţa s-a eliberat de sub tutela anglo-saxonă, în problema germană.

Anunţul făcut de Schuman a avut efectul unei bombe şi a provocat reacţii diplomatice, care au mers de la aprobare până la cea mai acerbă ostilitate. Contestatarii cei mai virulenţi au fost profesioniştii din industrie. Aceştia, nemulţumiţi că n-au fost consultaţi, au protestat faţă de durata excesivă a tratatului şi mai ales faţă de puterile ce urmau a fi conferite *Înaltei Autorităţi*.

Propunerea franceză a reprezentat o adevărată revoluţie diplomatică, fiind bazată pe abandonarea spiritului de revanşă, pe reconcilierea popoarelor şi căutarea păcii. Ea a fost bine primită de cancelariile unor state europene . Astfel, RFG a acceptat imediat propunerea franceză, din dorinţa de a reintra în familia europeană. Belgia, Olanda, Luxemburg şi Italia s-au raliat şi ele rapid planului Schuman. În schimb, Regatul Unit a declinat oferta de participare la constituirea acestui organism.

Punctul de plecare a acestei construcţii a fost "supranaţionalitatea", instituindu-se, pe fondul unei solidarităţi concrete „primele baze ale unei federaţii europene indispensabile apărării păcii".

Negocierile pentru încheierea acestui tratat au fost purtate de Jean Monnet şi au fost finalizate la 18 aprilie 1951, la Paris, după nouă luni de negocieri dure. Belgia, Franţa, Germania, Italia, Luxemburg şi Olanda au semnat acest acord care avea să deschidă calea spre construirea unei *Europe a celor Şase*.

După semnare, tratatul trebuia ratificat de parlamentele statelor semnatare. În acelaşi timp, instituţiile pe care acesta le-a prevăzut trebuiau înfiinţate şi era necesar ca ele să înceapă să funcţioneze. Aprobarea a fost obţinută cu uşurinţă în Belgia, Luxemburg şi Olanda, în schimb în RFG, Franţa şi Italia guvernele au avut de înfruntat opoziţia socialiştilor şi a comuniştilor care au căutat să blocheze procesul de ratificare, fără succes însă.

În primăvara lui 1952, proiectul a fost realizat. Jean Monnet, părintele spiritual al construcţiei europene, a făcut o călătorie în SUA, prilej cu care a prezentat oficialităţilor de peste Ocean deciziile luate. La 3 aprilie 1952, în cadrul unei conferinţe de presă ţinută la National Press Club din Washington, el a prezentat, în culori optimiste, viitorul acestei

entităţi supranaţionale: “Acum un an, Tratatul planului Schuman a fost semnat de Franţa, Germania, Belgia, Luxemburg, Olanda şi Italia. Perioada ratificărilor s-a încheiat. În mai puţin de o lună, Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului va fi o realitate (…). Aplicarea planului Schuman va determina eliminarea, în ceeea ce priveşte cărbunele şi oţelul, a taxelor vamale, a limitărilor la mărfuri între ţările participante, precum şi a tuturor practicilor discriminatorii şi restrictive. Pentru prima oară în Europa, o veritabilă legislaţie anticartel şi antitrust va interzice cartelurile şi va opri concentrarea excesivă a puterii economice în domeniul cărbunelui şi oţelului. Aceste măsuri vor reinstaura concurenţa şi vor permite stabilirea unor relaţii noi între producători şi consumatori (…). Astfel se va crea o veritabilă piaţă comună cu 155 de milioane de consumatori, comparabilă cu cea din Statele Unite (…). Instituirea Comunităţii Europene a Cărbunelui şi Oţelului va pune bazele unei comunităţi cu structură federală, guvernată de instituţii commune, aplicând reguli commune, asigurând aceleaşi drepturi şi impunând tuturor aceleaşi obligaţii (…).”. Monnet le-a ascuns americanilor problemele cu care s-a confruntat, n-a pomenit nimic despre rezistenţa statelor şi a intereselor naţionale.

Orice tratat, pe lângă semnare şi ratificare, are nevoie să fie pus şi în aplicare. Tratatul a intrat în vigoare la 23 iulie 1952, dar Comunitatea şi-a început activitatea la 10 august 1952, odată cu instalarea *Înaltei Autorităţi* la Luxemburg. El a fost încheiat pe o perioadă de 50 de ani şi a încetat să mai producă efecte la data de 23 iulie 2002. Potrivit Deciziei Reprezentanţilor guvernelor statelor membre, reuniţi în cadrul Consiliului, la 27 februarie 2002, “toate elementele patrimoniului activ şi pasiv al CECO, aşa cum există la 23 iulie 2002, sunt administrate de Comisia Europeană în numele statelor membre, începând cu 24 iulie 2002. Sub rezerva oricărei creşteri sau diminuării care poate să intervină ca urmare a operaţiunilor de lichidare, valoarea netă a acestor elemente, aşa cum apare în bilanţul CECO, la 23 iulie 2002, este considerată ca patrimoniu destinat cercetării în sectoarele legate de industria cărbunelui şi oţelului şi denumit *CECO în lichidare*. După închiderea lichidării, patrimoniul este denumit *Bunuri ale fondului de cercetare a cărbunelui şi oţelului*”.

Obiectivele înscrise în cuprinsul tratatului privind constituirea Comunităţii Economice a Cărbinelui şi Oţelului au fost:

1. crearea unei pieţe comune pentru produsele industriei de cărbune şi oţel prin:

- interzicerea taxelor de intrare sau de ieşire a produselor ori a taxelor cu efect echivalent şi restricţiile cantitative în ceea ce priveşte circulaţia mărfurilor;
- interzicerea măsurilor şi practicilor de discriminare între producători, cumpărători şi consumatori;
- interzicerea subvenţiilor sau ajutoarelor acordate de state, ori a unor sarcini speciale impuse de state;
- interzicerea practicilor restrictive tinzând la repartizarea sau la exploatarea pieţelor;

2. înfiinţarea unor organe comune şi stabilirea mijloacelor de acţiune în vederea realizării pieţei commune, ridicării nivelului de trai şi creşterii cotei de ocupare a forţei de muncă (Înalta Autoritate, Comitetul Consultativ, Consiliul Ministerial Special, Curtea de Justiţie, Adunarea Comună);
3. realizarea unor intervenţii comunitare în domenii care să vizeze: investiţiile; repartizarea resurselor în caz de "criză majoră"; stabilirea unor preţuri minime şi maxime; controlul asupra concentrărilor sau fuziunilor de întreprinderi.

Structura instituţională a noii organizaţii cuprindea: Înalta Autoritate, Consiliul Special de Miniştri, Adunarea Comună şi Curtea de Justiţie.

Înalta Autoritate, instituţie independentă de guverne, era constituită din nouă persoane alese de fiecare stat membru pentru competenţe personale. Dispunând de competenţe largi, deciziile Înaltei Autorităţi aveau un caracter obligatoriu, aplicându-se atât statelor, cât şi agenţilor economici din domeniul cărbunelui şi oţelului. Pe lângă Înalta Autoritate a fost constitit un Comitet Consultativ, ai cărui membri (comercianţi, industriaşi, consumatori, reprezentanţi sindicali) erau desemnaţi de către Consiliul de Miniştri. Primul preşedinte al Înaltei Autorităţi a fost Jean Monnet care avea să fie numit, pe 15 iulie 1952, în această funcţie, de către Consiliul de Miniştri al celor şase ţări.

*Consiliul Special de Miniştri***,** organ interguvernamental, era reprezentantul statelor membre, cu misiunea de a coordona acţiunea Comunităţii din sectorul ei de competenţă cu cea a statelor care continuă să dirijeze ansamblul economiei. Consiliul dădea aprobările pentru deciziile mai importante ale Înaltei Autorităţi.

Adunarea Comună era alcătuită din parlamentari propuşi de legislativele statelor membre. Exercita controlul asupra Înaltei Autorităţi şi avea puterea de a demite membrii acesteia, prin aprobarea unei moţiuni de cenzură. Primul ei preşedinte a fost Paul Henri Spaak. Sediul acestei instituţii a fost stabilit la Strasbourg.

*Curtea de Justiţie***,** a fost abilitată să supravegheze respectarea prevederilor tratatului şi să soluţioneze litigiile dintre ţările membre sau persoane particulare şi Înalta Autoritate. În fruntea acestei instituţii a fost numit Massimo Pilotti.

Tratatele de la Roma. Constituirea Comunităţii Economice Europene şi a Comunităţii Europene a Energiei Atomice

Negocierile dintre cele şase state s-au finalizat cu semnarea, la 25 martie 1957, a Tratatului de la Roma privind instituirea *Comunităţii Economice Europene* (TCEE) şi a Tratatului privind constituirea *Comunităţii Europene a Energiei Atomice* (TCEEA sau EURATOM). Cele două acorduri au fost ratificate de statele semnatare, în iulie 1957, de Franţa, Germania şi Italia, iar în octombrie şi decembrie acelaşi an de Belgia, Olanda şi Luxemburg. Ele au intrat în vigoare la 1 ianuarie 1958, dată de la care cele trei comunităţi europene, cu personalitate juridică distinctă, cu structură şi mijloace proprii de acţiune, au funcţionat în paralel.

Tratatul privind constituirea Comunităţii Economice Europene (TCEE) este de departe cel mai important dintre tratatele constitutive deoarece a urmărit integrarea tuturor ramurilor economiilor statelor membre. Încă din preambul, Tratatul a stabilit ca şi scop, menţinerea şi întărirea păcii şi libertăţii, îmbunătăţirea condiţiilor de muncă şi viaţă a lucrătorilor, dezvoltarea armonioasă a regiunilor. În art. 2 al Tratatului au fost precizate obiectivele generale ale noii comunităţi europene:

- instituirea unei pieţe comune şi apropierea politicilor economice ale statelor membre;
- eliminarea taxelor vamale şi a restricţiilor cantitative în comerţul dintre statele membre;
- garantarea celor patru libertăţi ale pieţei unice: libertatea de circulaţie a persoanelor; libertatea de circulaţie a mărfurilor; libertatea de circulaţie a serviciilor; libertatea de circulaţie a capitalurilor;
- o politică comercială comună faţă de ţările terţe;
- politici comune în domeniul agriculturii şi transporturilor;
- armonizarea legislaţiilor naţionale;
- crearea Fondului Social European şi a Băncii de Investiţii;
- implementarea unor măsuri pentru protecţia consumatorilor;
- adoptarea unei politici comune în domeniul energiei, protecţiei civile şi turismului.

Tratatul enunţa doar chestiuni de orientare generală exprimând, în acelaşi timp, două tipuri diferite de politici: una *liberală,* care dorea eliminarea subvenţiilor acordate de state diferitelor sectoare şi care dorea să impună libera concurenţă (Germania Federală, Olanda şi Italia) şi alta *protecţionistă* (Franţa) care dorea să protejeze anumite sectoare, în special agricultura.

Deşi, prin prevederile sale, TCEE punea accentul pe componenta economică, scopul politic nu a fost nici el neglijat, reprezentanţii statelor membre depunând eforturi pentru instituirea cooperării politice. Chiar din preambulul tratatului transpare scopul politic al Comunităţii Economice care era destinată " să pună bazele unei uniuni din ce în ce mai strânse între popoarele Europei".

În ceea ce priveşte Tratatul privind constituirea Comunităţii Europene a Energiei Atomice, acesta stabilea, în cuprinsul art. 1, obiectivul general al acestei comunităţi care viza crearea condiţiilor necesare pentru:

- formarea şi dezvoltarea rapidă a industriilor nucleare;
- creşterea nivelului de trai în statele membre;
- dezvoltarea schimburilor cu alte ţări.

Pentru atingerea acestora, Comunitatea se angaja:

- să dezvolte cercetarea şi cunoaşterea ştiinţifică;
- să adopte norme comune de securitate pentru protecţia sanitară a populaţiei şi a lucrătorilor;
- să stimuleze investiţiile;
- să asigure aprovizionarea regulată cu energie;
- să garanteze utilizarea paşnică a materialelor nucleare;
- să creeze o piaţă comună, pe baza liberei circulaţii a materialelor şi echipamentelor, precum şi a capitalului .

Tratatul privind constituirea Comunităţii Europene a Energiei Atomice a urmărit, de fapt, constituirea unei industrii nucleare europene. Potrivit prevederilor acordului, Comunitatea dispunea de dreptul de opţiune asupra mineralelor, a materiilor prime şi a materialelor fuzionabile speciale produse pe teritoriul statelor membre, având dreptul de a exercita un control de securitatea asupra destinaţiei finale a produselor, astfel încât acestea să nu fie folosite în scopuri militare. Fiecare întreprindere care manipula materialele nucleare avea obligaţia de a prezenta informaţii despre activitatea derulată, cu excepţia informaţiilor care vizau nevoil de apărare ale statelor semnatare.

Întrebări recapitulative

1. Precizaţi care sunt tratatele care au reprezentat fundamental juridic al primelor Comunităţi Europene?
2. Enumeraţi statele care au făcut parte din aceste prime Comunităţi?
3. Care au fost obiectivele care au stat la baza Comunităţii Europene a Cărbunelui şi Oţelului (CECO)?
4. Care au fost motivele care le-au determinat pe cele şase state membre ale CECO să-şi lărgească aria colaborării?

Bibliografie selectivă

1. Pascal Fontaine, *Construcţia europeană de la 1945 până în zilele noastre*, Editura Institutul European, Iaşi, 1998.
2. *Documenete de bază ale Comunităţii şi Uniunii Europene*, ediţia a II-a, Editura Polirom, Iaşi, 2002.
3. Gyula Fábián, *Drept constituţional comunitar*, ediţia a III-a revăzută şi adăugită cu referire la Tratatul de la Lisabona, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2010.
4. François Roth, *Inventarea Europei*, Editura Institutul European, Iaşi, 2007.

5. Emanuel Corneliu Mogîrzan, *Introducere în dreptul comunitar*, Editura Fides, Iaşi, 2003.
6. Charles Zorgbibe, *Construcţia europeană. Trecut, prezent, viitor*, Editura Trei, Bucureşti, 1998.
7. Jean Luc Sauron, *Curs de instituţii europene*, Editura Polirom, Iaşi, 2010.
8. Augustin Fuerea, *Manualul Uniunii Europene*, ediţia a IV-a revizuită şi adăugită după Tratatul de la Lisabona, Bucureşti, Universul Juridic, 2010.

Tema a V- a

POLITICILE COMUNITARE
Politicile sectoriale

Uniunea Europeană este un conglomerat de 28 de state care numără în jur de 500 de milioane de locuitori. Pentru a asigura viabilitatea acestui edificiu a fost şi este nevoie de voinţă şi dorinţă de a lucra împreună, pe baza unor interese comune. În acest context, a apărut necesitatea implementării unor politici comune, elaborate şi adoptate de instituţiile europene, care să transceandă şi să depăşească politicile naţionale.

Statele membre au reuşit să adopte politici comune în diferite domenii, reprezentând o construcţie instituţională complexă: achiziţii publice; agricultură; ajutor umanitar; audiovizual; buget şi control financiar; cercetare şi tehnologie; cetăţenia Uniunii Europene şi Carta Europeană a drepturilor fundamentale; coeziunea economică şi socială; comerţ; concurenţă; cultură; dezvoltare şi cooperare; dreptul societăţilor comerciale; educaţia, formarea profesională şi tineretul; energia; extinderea Uniunii Europene; fiscalitatea; industria; întreprinderile; justiţia şi afacerile interne; mediul înconjurător; noile tehnologii industriale; ocuparea forţei de muncă şi politica socială; piaţa internă; pescuitul; politica externă şi de securitate comună; politica regională; proprietatea intelectuală; protecţia consumatorului; relaţiile externe; reţelele transeuropene; sănătatea publică; serviciile financiare; şanse egale; transporturi; turism; Uniunea Economică şi Monetară; Uniunea vamală.

Dintre acestea, principalele politici economice sunt cele care vizează industria, agricultura, comerţul şi transporturile. Există politici auxiliare celor economice, precum cele monetare şi financiare, politicile sociale şi de mediu, cele privind cercetarea ştiinţifică şi învăţământul.

Instituţia comunitară care asigură implementarea politicilor europene, în diverse domenii este Comisia Europeană care se foloseşte, în demersul său, de 24 de direcţii generale. Demersul nostru va viza doar câteva dintre aceste domenii comune de interes.

1. Politica Agricolă Comună (PAC)

1.a. Consideraţii generale

Agricultura a fost şi este încă, pentru unele ţări din Uniunea Europeană**, o** activitatea economică principală, generatoare de mari resurse financiare. La finele celui de-al II-lea război mondial, spaţiul european era încă dominat de interesul pentru autonomia alimentară, fiind o componentă strategică de maximă importanţă în cadrul procesului de refacere a economiilor europene, grav afectate de efectele războiului. Trebuie să reţinem faptul că agricultura asigura, la mijlocul anilor ’50 ai secolului trecut, peste 17 milioane de locuri de muncă, în cele şase state fondatoare ale comunităţii.

Preocuparea pentru o Politică Agricolă Comună a fost pusă în aplicare imediat după semnarea Tratatului de la Roma, prin crearea Pieţei Comune. Ea a fost rezultatul compromisului la care au ajuns cele şase state care aveau moduri diferite de aplicare a politicilor agricole. Acest sector prioritar, la nivelul comunităţii, a fost dominat de numeroasele şi costisitoarele intervenţii ale statelor membre.

PAC a fost şi este una din politicile iniţiate şi promovate iniţial în cadrul Pieţei Comune, a Comunităţii Europene şi a Uniunii Europene. Rezultatele acestei politici comune s-au concretizat în modernizarea şi dezvoltarea armonioasă a agriculturii şi a zonelor rurale din statele membre.

La conferinţa de la Stressa, din iulie 1958, cele şase state membre ale Comunităţii Economice Europene au ajuns la un consens privind necesitatea protejării pieţei interne agricole faţă de statele nemembre şi au fost stabilite unele măsuri de corelare a preţurilor cu structura producţiei şi veniturile agricultorilor. La 30 iunie 1960, Comisia Europeană a prezentat o schiţă cu propunerile privind PAC. Prin Acordul de la Bruxelles, din 1962, statele membre şi-au asumat propunerile făcute de Comisie. Cu acest prilej, au fost adoptate elementele cadru ale politicii PAC: obiectivele, mecanismele de funcţionare, produsele sau grupele de produse supuse intervenţiei pe piaţă, reglementările comunitare privind producţia, preţurile, importurile şi exporturile. Piaţa unică s-a constituit treptat, a existat o perioadă de tranziţie (1962-1967) pe parcursul căreia au fost introduse mecanismele de preţuri minim garantate şi s-a consolidat piaţa unică pentru anumite produse (cereale, carne de porc, ouă, carne de pasăre, seminţe oleaginoase). De la 1 iulie

1967, preţurile produselor agricole sunt fixate anual, în mod uniform pentru fiecare produs în parte, la propunerea Comisiei Europene.

De la momentul constituirii Pieţei Comune şi până astăzi au avut loc numeroase discuţii cu privire la armonizarea intereselor naţionale cu cele comunitare. Pe parcursul dezvoltării economice a statelor membre ale comunităţii, mecanismele de formare a pieţei unice au ajuns să avantajeze agricultorii. Începând cu 1 iulie 1968, a fost iniţiat tranzitul liber al produselor agricole (piaţa unică a produselor lactate, a cărnii de bovine şi a produselor procesate din fructe şi legume).

În contextul funcţionării pieţei unice, era nevoie de unele elemente reformatoare în domeniul agriculturii. Astfel, prin Planul Mansholt (1968) s-a încercat acest lucru, urmărindu-se următoarele elemente:

- introducerea exploatărilor moderne, pe suprafeţe întinse, pentru introducerea economiei de piaţă şi în acest sector;
- reducerea la jumătate a populaţiei active implicate din agricultură în următorii zece ani.

Din cauza opoziţiei micilor agricultori şi a reacţiilor negative venite din partea organizaţiilor din sectorul agricol, Planul Mansholt a fost pus doar parţial în aplicare. Astfel, Consiliul de Miniştri al CE a adoptat trei directive socio-profesionale care au vizat investiţiile şi reconversia profesională a personelor ocupate în agricultură.

Cu toate reformele făcute în domeniul agriculturii, în anii ’80 ai secolului trecut veniturile agricultorilor au fost relativ modeste comparativ cu cele din alte sectoare de activitate, existând disparităţi evidente la nivel regional şi la nivelul sistemelor de producţie. Pentru a remedia această situaţie, la 23 iulie 1985, a fost dată publicităţii „Carta Verde” care prevedea:

- reducerea protecţionismului;
- practicarea unei politici de preţuri interne care să permită apropierea de preţurile mondiale;
- îngheţarea cheltuielilor bugetare;
- ajustarea preţurilor de bază în funcţie de excedente.

La sfârşitul anilor ’80 reformarea PAC era mai mult decât necesară atât din cauza constrângerilor de ordin intern, cât mai ales a celor de ordin extern. Reforma trebuia să

contribuie la reducerea cheltuielilor extrem de mari pentru depozitarea surplusurilor alimentare, a presiunii internaţionale pentru includerea agriculturii în Acordul General pentru Tarife (Runda Uruguay) şi a problemelor de mediu. De aceea, în 1992 Ray Mac Sharry a propus o reformă care a vizat culturile de plante (cereale, plante oleginoase şi plante proteice) şi carnea de vită. Prin aceasta se urmărea: scăderea progresivă a preţurilor la produsele excedentare (diminuarea cu 35% a producţiei de cereale şi cu 15% a producţiei de carne de vită); abandonarea anuală a unei părţi din terenul cultivat; compensarea pierderilor prin plăţi directe către producător; aplicarea unor strategii de dezvoltare rurală menite să protejeze mediul înconjurător şi să menţină activitatea la ţară.

Măsurile implementate la începutul anilor ’90 şi-au arătat imediat efectele şi au condus la eliminarea, aproape totală, a surplusurilor de grâne, lapte şi carne de vită. Cu toate acestea, reforma din 1992 nu a fost suficientă pentru că a indus diferenţe mari la nivel regional şi între producători, din cauza sprijinului disproporţionat acordat. La aceasta, trebuie adăugat noul cadru politic european, legat de perspectiva aderării ţărilor din Europa Centrală şi de Est. Ca atare, Politica Agricolă Comună trebuia reformată. Necesitatea creării unui nou cadru de dezvoltare a mediului rural a dus la elaborarea şi punerea în practică a unei politici de dezvoltare rurală globală şi coerentă, Agenda 2000.

1.b. Obiectivele şi principiile PAC

Penuria de alimente de după cel de-al II-lea război mondial, dependenţa statelor vest-europene de importul de produse agro-alimentare, în special din Statele Unite ale americii, a determinat adoptarea unei Politici Comune în domeniul Agriculturii. Acestui domeniu i s-a atribuit un rol strategic în procesul de dezvoltare economică, în eradicarea sărăciei şi a urmărilor războiului.

Obiectivele Politicii Agricole comunitare au fost stabilite de tratatul de la Roma, din 1957, şi au vizat următoarele aspecte:

- creşterea productivităţii în agricultură;
- asigurarea unui nivel de trai echitabil pentru populaţia ocupată în acest sector de activitate;
- stabilizarea pieţelor;

- asigurarea unei aprovizionări constante cu produse alimentare;
- preţuri rezonabile pentru agricultori.

Schimbările care au survenit în cadrul PAC, implemetarea prevederilor Agendei 2000 a condus la modificarea obiectivelor. Astfel, au fost anunţate noile obiective ale PAC:

- reducerea preţurilor şi creşterea valorii plăţilor compensatorii;
- îmbunătăţirea competivităţii produselor din UE prin scăderea preţurilor;
- garantarea siguranţei şi calităţii alimentelor pentru consumatori;
- îmbunătăţirea sistemului de producţie;
- integrarea componentei de mediu în instrumentele şi obiectivele politicii agricole comune;
- introducerea în cadrul PAC a unei politici complexe de dezvoltare rurală;
- simplificarea legislaţiei;
- flexibilitate în domeniul alocării sprijinului PAC în statele membre.

Principiile aplicării şi funcţionării PAC au fost adoptate la Conferinţa de la Stressa şi au rămas în vigoare şi astăzi. Ele vizează unitatea pieţei şi a preţurilor, preferinţa comunitară în aprovizionarea statelor membre cu produse, solidaritate financiară.

Principiul unicităţii pieţei şi a preţurilor decurge din prevederile Tratatului de la Roma, potrivit căruia „piaţa comună cuprinde agricultura şi comerţul cu produse agricole”. Unitatea pieţei înseamnă liberul tranzit al produselor agricole între statele membre, ceea ce înseamnă că, pe teritoriul Uniunii, comerţul cu produse agricole trebuie să se desfăşoare nestânjenit ca în interiorul unui stat. Crearea pieţei unice a impus instituirea unor preţuri comune şi a unor reguli competiţionale.

Principiul supremaţiei Comunităţii, adică preferinţa pentru produsele care provin din statele Uniunii, are drept scop prevenirea înlocuirii unor produse cu altele din afara aceasta. Pentru a preîntâmpina această înlocuire a fost nevoie de un sistem de protecţie împotriva importurilor la preţuri scăzute. În acest scop, s-a apelat la introducerea de taxe vamale, la acordarea de ajutoare pentru producţie, în funcţie de suprafaţa cultivată, precum şi la prime individuale.

Principiul solidarităţii financiare presupune că toate cheltuielile pentru PAC sunt suportate în mod colectiv de toate statele membre. Pentru gestionarea acestor cheltuieli, în 1962, a fost constituit Fondul European de Orientare şi Garantare Agricolă care suportă cheltuielile aferente PAC.

2. Politica industrială

Conceptul de politică industrială se referă la intervenţiile guvernului (statului) pentru a corecta abaterile de la mecanismele de piaţă. Obiectivele acestor politici sunt:

- *economice* - vizează promovarea competitivităţii prin ajustări structurale;
- *politice* - urmăresc protecţia şi promovarea unor industrii;
- *sociale* - caută să lupte împotriva şomajului şi pentru redistribuirea veniturilor în cadrul societăţii.

Politicile industriale pot fi clasificate în două mari categorii:

- *active sau negative*. Politicile active vizează structurile şi performanţele industriei, fiind reprezentate de programele comunitare de cercetare, de directivele de liberalizare, în timp ce politicile negative combat eşecurile pieţei şi urmăresc înlăturarea barierelor de pe piaţă;
- *orizontale (generale) sau verticale (sectoriale)*. Politicile orizontale vizează toate sectoarele industriale (cum ar fi protecţia uniformă a pieţei şi a concurenţei, promovarea IMM-urilor, înlăturarea barierelor administrative), pe când politicile verticale privesc doar anumite sectoare ale industriei (cum ar fi : industria oţelului, textilele, construcţiile de nave) având ca obiectiv protecţia şi restructurarea acestora.

Tratatele constitutive, în forma lor originară, n-au vizat politicile din domeniul industriei şi nici n-au instituit dispoziţii exprese privind politica industrială comună. Totuşi, ele au reglementat anumite sectoare ale economiilor statelor membre. Astfel, tratatele privind constituirea CECO şi EURATOM au pus bazele unor politici comune în domeniile respective, în timp ce tratatul care a instituit CEE a reglementat piaţa comună a produselor industriale.

TCEE, fără să facă referiri exprese la o politică industrială comună a cuprins, în conţinutul său, reguli privind concurenţa, dispoziţii fiscale şi precizări exprese cu privire la armonizarea legislaţiilor naţionale cu cea comunitară. El a propus abolirea măsurilor protecţioniste între statele membre şi deschiderea pieţelor.

Tratatul de la Maatricht care a modificat şi completat prevederile Tratatului privind constituirea CEE a introdus un element cheie al oricărei politici industriale moderne, competitivitatea industrială. Comunitatea şi statele membre au obligaţia de a asigura toate condiţiile pentru asigurarea competitivităţii industriei la nivelul Uniunii. În acest scop trebuiau întreprinse acţiuni precum: accelerarea procesului de adaptare a industriei la schimbările structurale; încurajarea creării unor condiţii favorabile cooperării între întreprinderi; intensificarea exploatării potenţialului politicilor de inovare, cercetare şi dezvoltare tehnologică. Toate acestea se constituie în obiective pe care politica industrială a Uniunii trebuie să le urmărească.

Principiile politicii industriale, aşa cum reies ele din conţinutul legislaţiei secundare şi din acţiunile instituţiilor comunitare, vizează:

- acceptarea limitată a principiului intervenţiei;
- coordonarea acţiunilor statelor membre sub îndrumarea Comisiei;
- interdependenţa politicii industriale cu alte tipuri de politici comunitare;
- competenţă explicită şi legată de împrejurări, dar nu exclusivă, a Uniunii Europene.

Instituţiile implicate în trasarea şi implementarea politicii industriale a UE sunt: Consiliul de Miniştri, Comisia Europeană, Parlamentul European, Comitetul Economic şi Social.

Politica industrială a UE a evoluat în timp, de la politica verticală sau sectorială la cea orizontală. Dacă în primul caz, instrumentele principale ale politicii industriale erau protecţia comercială, ajutoarele de stat, stimulentele fiscale, cartelurile de criză, în cazul politicii orizontale se folosesc, ca şi instrumente principale, politica în domeniul concurenţei, politica de cercetare, politica în domeniul energiei, politica de mediu, politica de dezvoltare regională, politica privind ocuparea forţei de muncă şi politica socială, politica privind protecţia consumatorului, politica întreprinderilor. Obiectivul principal al politicii industriale este să asigure competitivitatea industriei comunitare. Promovarea competitivităţii industriale este un proces multisectorial şi multiform şi vizează:

- piaţa unică a produselor industriale;

- promovarea standardizării şi a comerţului electronic;
- dezvoltarea unor acţiuni directe în sprijinul competitivităţii industriale;
- pregătirea pentru a face faţă provocărilor generate de extinderea Uniunii Europene;
- adaptarea la celelalte politici sectoriale.

Extinderea Uniunii Europene a reprezentat pentru instituţiile comunitare o reală provocare, din cauză că nivelul dezvoltării economice a statelor din centrul şi estul Europei era şi este cu mult sub media comunitară. Procesul de extindere a Uniunii a ridicat o serie de probleme precum:

- evaluarea competitivităţii industriilor din ţările Europei Centrale şi de Est;
- sprijinirea iniţiativelor sectorului privat;
- asigurarea de informaţii pentru strategiile de aderare .

În ceea ce priveşte evaluarea competitivităţii industriilor din ţările Europei Centrale şi de Est, Comisia Europeană a avut un rol important în procesul de evaluare a competivităţii industriilor din aceste zone. În acelaşi timp, Comisia s-a preocupat şi de sprijinirea iniţiativelor sectorului privat elaborând, în acest sens, un *Program de Sprijinire a Întreprinderilor*, finanţat prin PHARE. De asemenea, a fost creat un forum în cadrul căruia ţările candidate să monitorizeze procesul de extindere şi de integrare a propriilor industrii în sistemul European.

Tot Comisia Europeană s-a arătat preocupată de pregătirea statelor candidate pentru aderarea la UE, ajutându-le să implementeze acquis-ul comunitar în domeniul circulaţiei libere a bunurilor. Ţărilor candidate li s-a înlesnit accesul la piaţa unică prin aşa-numitele PECE (Protocoale pentru Evaluarea Conformităţii Europene), s-a monitorizat progresul înregistrat în implementarea conceptelor Politicii Uniunii în domeniul competitivităţii industriale şi s-au făcut recomandări de asistenţă tehnică.

3. Politica în domeniul energiei

Uniunea Europeană este cel mai mare importator de energie din lume, importând circa 50% din necesarul de energie, iar proiecţia este de 70% la orizontul anului 2030. Asigurarea independenţei energetice este un obiectiv prioritar al Uniunii, în condiţiile în care ţările din UE au trecut prin două crize ale gazului, generate de conflictul comercial dintre Ucraina şi Rusia.

Monopolul companiilor din acest domeniu au creat o presiune crescută din cauza problemelor de mediu şi a apariţiei concurenţei în acest sector extrem de sensibil al economiei. Toate aceste probleme s-au suprapus peste nevoia tot mai crescută de asigurare a resurselor energetice. Asigurarea securităţii energetice a Uniunii a devenit un obiectiv prioritar al acesteia.

La nivelul ţărilor Uniunii Europene există o mare diversitate în ceea ce priveşte politicile din acest domeniu. Astfel, sunt state în care persistă încă sistemul centralizat, cum este cazul Franţei, dar şi ţări care au trecut la liberalizarea acestui sector (vezi exemplul Marii Britanii). România a început a-şi liberaliza acest domeniu, privatizând o serie de companii energetice.

Obiectivele Uniunii Europene în ceea ce priveşte domeniul energiei sunt :

- siguranţa alimentării cu energie în condiţii de competitivitate, resurse sigure şi diverse;
- sisteme de energie competitive, în condiţiile liberalizării preţurilor, a diversificării surselor de alimentare şi a rutelor de transport ;
- protecţia mediului, reducerea ploilor acide şi a emisiilor de gaze cu efecte de seră.

Pentru îndeplinirea acestor obiective, s-a trecut la diversificarea surselor şi a rutelor de transport, în condiţiile în care 26% din consumul de gaze naturale ale Uniunii provine din Federaţia Rusă. În acelaşi timp, s-a stabilit ca până în 2015 să se realizeze interconectivitatea ţărilor din UE, pentru ca nici un stat să nu rămână izolat în situaţii de criză.

Energiile neconvenţionale, regenerabile sunt văzute ca surse care trebuie să înlocuiască dependenţa de sursele convenţionale, în condiţiile în care s-a stabilit necesitatea creşterii eficienţei energetice.

Abordarea comună a problemelor energetice, la nivelul comunităţii, a început din anii 1996-1997, dar paşii cei mai importanţi au fost făcuţi începând din 2007, după adoptarea pachetului de ţinte 20-20-20, la Consiliul European din 2007. Cu acest prilej s-a stabilit creşterea

cu 20% a eficienţei energetice, reducerea cu 20% a emisiilor de gaz cu efect de seră şi creşterea cu 20% a ponderii energiei regenerabile. Un pas înainte avea să fie făcut, în acest domeniu, prin Tratatul de la Lisabona care a oferit o bază juridică pentru implementarea unei politici energetice comune.

Organizarea primului Consiliu European dedicat energiei, la 4 februarie 2011, subliniază importanţa acordată acestui sector de activitate. Pentru susţinerea infrastructurii energetice s-a creat chiar un instrument financiar în cadrul financiar 2014-2020 (Connecting Europe Facility), în octombrie 2011. În acelaşi an, a fost lansat un exerciţiu vizionar care stabileşte strategia energetică a Uniunii pentru orizontul 2015, cu intenţia declarată de a stabili repere intermediare pentru anul 2030.

Gravele evenimente petrecute în martie 2011, la Fukushima (Japonia), a determinat autorităţile comunitare să declanşeze un amplu exerciţiu de testare a rezistenţei instalaţiilor nucleare din cadrul ţărilor Uniunii. Comisia Europeană a anunţat că va propune măsuri legislative menite să întărească siguranţa nucleară a UE.

Consiliul TTE-Energie, din 24 noiembrie 2011, a formalizat şi dimensiunea externă a politicii UE pentru energie. Era nevoie de o astfel de strategie pentru consolidarea profilului Uniunii în relaţia cu partenerii externi.

Descoperirea de noi rezerve de gaze neconvenţionale în diverse ţări din cadrul Uniunii a determinat, la nivel comunitar, declanşarea unui amplu proces de evaluare a efectelor exploatării acestei resurse asupra mediului şi habitatelor umane şi naturale. Până la finele anului 2013, Comisia Europeană trebuie să prezinte un punct de vedere pe acest subiect.

Ţara noastră este interesată de toate măsurile adoptate de UE în acest domeniu, datorită profilului energetic complex de care dispune. Problema asigurării securităţii energetice determină, la nivel european, adoptarea unor măsuri de atragere de noi furnizori de hidrocarburi şi de interconectare a sistemelor energetice a tuturor statelor membre ale UE.

România a făcut progrese remarcabile în ceea ce priveşte dezvoltarea energiei regenerabile, încurajând crearea unui parc eolian în zona Dobrogei şi susţinând investiţiile în acest sector, prin intermediul certificatelor verzi. Ţara noastră este aproape de atingerea ţintei de 24% energii regenerabile din ponderea energiei electrice, care îi revine în calitate de stat membru al UE.

Ţara noastră joacă un rol tot mai important în procesul de introducere a Mării Negre pe harta energetică a UE. Acest bazin energetic beneficiază de multiple atuuri care o transformă într-o zonă de maxim interes pentru viitor. De asemenea, România are ca obiectiv prioritar interconectarea energetică (electricitate şi gaze naturale) cu Republica Moldova.

4. Politica în domeniul cercetării-dezvoltării

Activitatea de cercetare ştiinţifică şi tehnologică contribuie, în mod direct, la prosperitatea şi bunăstarea cetăţenilor şi a societăţii, în general. Din această cauză, politica comunitară în acest domeniu a devenit prioritară. Principalul obiectiv, la nivelul Uniunii, este a consacra comunitatea ca o economie bazată pe cunoaştere-lider pe plan mondial. Crearea unui spaţiu comun al cercetării ar trebuie să permită, în perspectivă, o mai bună colaborare între politicile europene şi naţionale, extinderea capacităţilor structurale, o mai bună relaţionare a echipelor de cercetare. Toate aceste ar trebui să stimuleze mobilitatea persoanelor şi a ideilor.

La nivelul Uniunii Europene cercetarea a făcut progrese în câteva domenii: energie, tehnologia informaţiei şi a telecomunicaţiilor, materiale utilizabile în industria manufacturieră, biotehnologia şi protecţia mediului. Cu toate acestea, pe ansamblul UE există importante dezechilibre şi fragmentări. Astfel, trei state membre (Franţa, Germania şi Marea Britanie) deţin ¾ din totalul cheltuielilor cu cercetarea-dezvoltarea în Uniunea Europeană. Deşi, an de an, fondurile comunitare destinate cercetării în statele comunităţii, au crescut, ajungând la 2 % din PIB, acest procent este încă inferior celui din SUA (2,8%) sau Japonia (3,1%).

Baza juridică a politicii comunitare în domeniul cercetării-dezvoltării îşi are sorgintea în tratatele constitutive (CECO ŞI EURATOM). Acestea n-au rezolvat această problemă. Abia, din 1987, s-a trecut la un program de intensificare a colaborării comunitare în domeniul cercetării-dezvoltării. În acest sens, au început să fie elaborate Programe-cadru şi planuri de acţiuni de implementare, pe perioade de cinci ani, care să stabilească strategia de cerecetare-dezvoltare pe termen mediu cu măsurile administrative şi juridice necesare, cu obiective şi proiecte concrete, inclusiv acoperirea bugetară necesară.

Tratatul de la Maastricht a reconsiderat politica europeană în domeniul cercetării-dezvoltării, cel de la Amsterdam i-a consacrat un capitol, pentru ca Tratatul de la Lisabona să stabilească:

- crearea unui spaţiu european de cercetare în care cercetătorii, cunoştiinţele ştiinţifice şi tehnologia să circule liber;
- susţinerea eforturilor de cooperare în acest domeniu;
- diseminarea şi valorificarea rezultatelor;
- stimularea formării profesionale şi mobilităţii cercetătorilor;
- coordonarea acţiunilor prin stabilirea de orientări şi indicatori, prin supravegheri şi evaluări periodice;
- adoptarea de programe multianuale (cinci ani) aplicate prin metode specifice şi complementare;
- întocmirea unui raport anual cu rezultatele anului precedent şi a programului în curs (de Comisia Europeană).

Formele de cercetare – dezvoltare promovate la nivelul UE sunt:

- acţiuni directe, care reprezintă activitatea de cercetare proprie, stabilită şi finanţată în totalitate de Comisia Europeană. Aceasta se desfăşoară în centre existente în Italia, Belgia, Olanda şi Germania.
- cercetări indirecte, adică cele cu cheltuielile împărţite pe bază contractuală. Acestea absorb circa 80% din fondurile comunitare alocate activităţii de cerecetare-dezvoltare, UE finanţând 50% din costurile cercetărilor contractate;
- acţiuni concertate, la care Comisia UE stabileşte numai cadrul de acţiune în care cercetătorii statelor membre au toată libertatea alegerii mijloacelor de aplicare.

Politica de cercetare şi inovare a UE se înscrie în cadrul *Strategiei Europa 2020*. Această abordare are ca obiectiv sprijinirea inovării în domenii care constituie provocări pentru societatea europeană, precum schimbările climatice, eficienţa energetică, siguranţa alimentară, sănătatea şi îmbătrînirea populaţiei. Până în 2020, 3% din PIB al UE trebuie investit în cercetare şi dezvoltare.

Pentru recuperarea decalajelor care o despart de state precum SUA şi Japonia unde cercetarea este considerată un domeniu prioritar, Uniunea Europeană trebuie să adopte o politică

de modernizare a sistemelor de educaţie şi formare profesională, pentru a putea promova învăţământul ştiinţific, programele universitare interdisciplinare şi competenţele informatice. Până în 2014, trebuie realizat spaţiul european de cercetare care trebuie să faciliteze mobilitatea şi cooperarea cercetătorilor din statele Uniunii Europene. Statele membre trebuie să conlucreze pentru construcţia de infrastructuri europene de cercetare prioritară, paralel cu continuarea politicii de cooperare ştiinţifică şi tehnologică internaţională.

Politica europeană în materie trebuie să aibă în vedere şi încurajarea întreprinderilor inovatoare prin îmbunătăţirea accesului lor la pieţe şi la finanţări. Barierile fiscale nu trebuie să frâneze activitatea transnaţională a acestora. Activitatea întreprinderilor pe piaţa internă trebuie facilitată prin instituirea unui brevet european, a unui sistem unificat de soluţionare a litigiilor, precum şi prin îmbunătăţirea interoperalităţii produselor şi a sistemelor inovatoare.

În cadrul statelor Uniunii Europene politica de inovare ar trebui să susţină iniţiativele comune de cercetare şi transferul de tehnologii între ţările membre. Drepturile de proprietate intelectuală şi accesul liber la rezultatele cercetării ar trebui să servească la promovarea creativităţii.

Fondurile structurale ar trebui să susţină activitatea de inovare. La nivel european, aceste fonduri sunt destinate finanţării sistemelor naţionale de inovare, strategiilor de specializare inteligentă, proiectelor transnaţionale şi inovării sociale.

Pentru implementarea inovării la nivel european este nevoie de o nouă abordare bazată pe parteneriate între actorii regionali, naţionali şi europeni implicaţi în domeniul cercetării şi inovării. Aceste parteneriate trebuie să vizeze domeniile în care intervenţia guvernamentală este justificată şi cooperarea părţilor este eficientă. Comisia Europeană, pentru a asigura succesul unor astfel de proiecte, stabileşte o serie de condiţii interdependente:

- concentrarea partenerilor asupra unei provocări europene comune, care să aibă obiective clare şi măsurabile;
- mobilizarea părţilor implicate pentru o perioadă mai lungă de timp;
- eficientizarea rezultatelor prin organizarea unei acţiuni la nivel european;
- orientarea pe rezultate în funcţie de obiecte definite;
- acordarea de sprijin financiar suficient.

Uniunea Europeană şi-a propus să devină un pol de atracţie pentru cadrele universitare, cercetătorii şi resortisanţii ţărilor terţe înalt calificaţi. Investiţia în capitalul uman este o sarcină

importantă pentru creşterea economică şi dezvoltarea strategiilor durabile. De aceea, lucrătorii şi domeniul cunoaşterii trebuie să beneficieze de o atenţie specială din partea Uniunii Europene care trebuie să se preocupe de implementarea unor noi Programe de cercetare ştiinţifică care trebuie să vizeze:

- promovarea cercetării fundamentale;
- crearea unui Consiliu European al Cercetării (CeC);
- îmbunătăţirea calităţii capitalului uman utilizat în cercetare;
- întărirea cooperării europene în domeniul infrastructurii cercetării, în sectorul IMM-urilor şi pe platformele tehnologice europene.

În acelaşi timp, este nevoie ca, pe plan extern politica europeană să încurajeze cooperarea ştiinţifică şi strategiile internaţionale de cercetare.

5. Politica în domeniul mediului înconjurător

Politica de mediu a fost şi este o preocupare constantă la nivelul Uniunii Europene. Tratatul de la Roma a abordat această importantă şi presantă chestiune şi a stabilit următoarele obiective:

- conservarea, protecţia şi îmbunătăţirea calităţii mediului;
- protecţia sănătăţii persoanelor;
- utilizarea prudentă şi raţională a resurselor naturale;
- promovarea pe plan internaţional a unor măsuri de soluţionare a problemelor regionale sau globale de mediu.

Tot cu acest prilej, s-a statuat că politica de mediu trebuie să se bazeze pe principiile precauţiei, prevenţiei, remedierii şi despăgubirii de către poluator.

În ultimii 50 de ani, din cauza comportamentului agresiv al omului şi a presiunii asupra resurselor limitate ale planetei, ameninţările la adresa mediului s-au înmulţit şi agravat . În noile condiţii, este nevoie de o politică care să protejeze capitalul natural, să promoveze o economie care utilizează eficient resursele şi să garanteze sănătatea populaţiei. Aceasta se poate realiza doar prin

acţiuni colective care să implice Uniunea Europeană, autorităţile naţionale, regionale şi locale, întreprinderile, ONG-urile şi oamenii obişnuiţi.

Principalele obiective ale politicii de mediu trebuie să aibă în vedere:

- conservarea şi protecţia mediului, precum şi îmbunătăţirea calităţii lui;
- protecţia sănătăţii umane;
- utilizarea prudentă şi raţională a resurselor naturale;
- promovarea măsurilor internaţionale pentru rezolvarea problemelor de mediu regionale sau globale;
- accesul populaţiei la informaţiile despre starea mediului;
- minimizarea diferenţelor dintre standardele legate de mediu ale statelor membre luate individual;
- integrarea politicilor de mediu în cadrul politicilor sectoriale.

Datorită importanţei mediului pentru viitorul planetei, acest domeniu a devenit unul de maxim interes pentru politicile Uniunii. Statele membre şi cele care vor să adere la comunitate au obligaţia de a asigura un nivel ridicat de protecţie şi ameliorare a calităţii mediului. Acest obiectiv este urmărit şi pe plan internaţional, deoarece UE caută să promoveze o politică de dezvoltare durabilă pe plan economic, social şi de mediu în rândul ţărilor în curs de dezvoltare, cu scopul principal de a eradica sărăcia.

Politica Uniunii în domeniul mediului este un proces decizional democratic care constă în consultări ale Comisiei Europene cu autorităţile naţionale, organizaţiile neguvernamentale, experţii de mediu şi populaţia. Toţi sunt chemaţi să îşi exprime punctele de vedere. Acest procedeu garantează faptul că proiectele de legi se bazează pe un spectru larg de contribuţii şi că, astfel, se stabileşte o platformă solidă din punct de vedere ştiinţific, cu date care pot fi probate. Participarea la consultări aduce cu sine şi dezvoltarea sentimentului de apartenenţă în rândul principalelor părţi interesate faţă de politica propusă.

Proiectul de lege poate fi modificat de guvernele naţionale în cadrul Consiliului de Miniştri şi, în urma sugestiilor primite din partea cetăţenilor, în Parlamentul European. Atât Parlamentul, cât şi Consiliul trebuie să ajungă la un acord privind formularea exactă a textului de lege, înainte de a fi adoptat în mod oficial. Îşi pot exprima poziţia faţă de proiectul de lege şi alte organisme, precum Comitetul Regiunilor şi Comitetul Economic şi Social European. De asemenea, întreprinderile, ONG-urile, cercetătorii şi persoanele fizice îşi pot exprima punctul de vedere.

La nivel European, funcţionează o *Agenţie de Mediu* care colectează datele naţionale care servesc, la alcătuirea unei baze de date, la producerea de seturi de date europene şi care elaborează şi actualizează rapoarte care privesc starea mediului. Această instituţie îşi are sediul la Copenhaga şi şi-a început activitatea în anul 1994.

Scopul creării acestei instituţii este de a ajuta statele membre să ia decizii în cunoştinţă de cauză cu privire la ameliorarea calităţii mediului, prin integrarea considerentelor de mediu în politicile economice, pentru a avansa către o dezvoltare durabilă şi pentru a coordona reţeaua europeană de informare şi observare privind mediul.

Din anii ’70 ai secolului trecut, la nivelul comunităţii, au fost adoptate 200 de directive ce au avut drept scop ameliorarea calităţii apei şi aerului, îmbunătăţirea metodelor de eliminare a deşeurilor, controlarea poluării industriale, protecţia naturii. Legislaţia adoptată contează prea puţin atâta timp cât prevederile sale nu sunt aplicate şi respectate în mod corespunzător. În prezent, provocarea este reprezentată de punerea în aplicare a celor convenite între statele membre. Nerespectarea legislaţiei poate avea consecinţe negative majore cu implicaţii asupra mediului, stării de sănătate a populaţiei şi a mediului economic.

Statele membre ale UE sunt responsabile cu implementarea legislaţiei în domeniul mediului. Prin intermediul Curţii Europene de Justiţie, Comisia Europeană poate iniţia o acţiune în justiţie împotriva unui stat membru care nu aplică legislaţia în mod corect. Ţările care nu respectă legislaţia europeană sunt supuse unor presiuni pentru a găsi soluţii de remediere şi pot fi obligate la plata unor amenzi în cazul în care încalcă în mod repetat normele UE.

În procesul de elaborare a politicii de mediu a Uniunii Europene se porneşte de la identificarea celor mai rentabile modalităţi de protejare şi îmbunătăţire a stării mediului şi de la reducerea presiunii exercitate asupra resurselor limitate. Aceasta presupune utilizarea instrumentelor economice pentru a crea stimulente financiare menite să contribuie protecţia mediului. În cazul în care nu există pieţe de desfacere, stabilirea de obiective şi instituirea unor sisteme de limitare şi comercializare pot contribui la stabilirea unui preţ pentru produse, care să reflecte costurile de mediu pe care acestea le implică. Impozitele şi subvenţiile pot fi, de asemenea, utilizate pentru a acţiona ca stimulente sau metode menite să determine întreprinderile şi consumatorii să facă alegeri în spiritul unei dezvoltări durabile. Instrumente de acest gen există deja, cum ar fi taxele pentru tăierea copacilor sau pentru eliminarea deşeurilor.

Bugetul UE susţine obiectivele de mediu printr-o serie de instrumente financiare. Cel mai important instrument financiar pentru mediu este programul LIFE *(L'Instrument Financier pour l'Environnement*), înfiinţat în 1992. Resursele acestui program s-au folosit pentru conservarea naturii şi protecţiei mediului iar, în prezent, sunt utilizate pentru a sprijini politicile care vizează aspecte precum declinul biodiversităţii, pierderea habitatelor, combaterea schimbărilor climatice, eficientizarea resurselor.

Un alt program care asigură resurse pentru protejarea mediului înconjurător este ISPA care finanţiază proiecte mari de infrastructură în sectorul protecţiei mediului şi al transporturilor. Obiectivul acestui program, în domeniul protecţiei mediului este de a sprijini ţările beneficiare în alinierea la standardele UE în domeniul protecţiei mediului. ISPA se concentrează asupra aplicării directivelor de protecţie a mediului care necesită costuri mari de implementare. Acestea se referă la domenii precum: furnizarea apei potabile, tratarea apelor uzate, gestionarea deşeurilor solide şi a deşeurilor periculoase, poluarea aerului.

Politica de mediu la nivelul UE urmăreşte găsirea unui echilibru între nevoile de dezvoltare şi obligaţia de oferi o moştenire sănătoasă generaţiilor viitoare. În acest sens, la finele anului 2011, guvernele statelor membre ale UE au adoptat foaia de parcurs pentru o Europă eficientă din punct de vedere al utilizării resurselor. Potrivit acestui document, este nevoie de o schimbare radicală pe plan economic, politic şi personal. În următorii 40 de ani, trebui să punem bazele unei economii care să ne asigure un înalt nivel de trai dar, în acelaşi timp, să aibă un impact redus asupra mediului.

Nevoia de a utiliza cât mai eficient resursele limitate ale planetei este un deziderat pe care-l regăsim în toate politicile Uniunii. Pentru a accelera acest process, Comisia a creat un grup de specialişti, la cel mai înalt nivel, format din factori de decizie, reprezentanţi ai industriei şi experţi naţionali, europeni şi internaţionali, cu o vastă expertiză în domeniul economiei şi mediului.

Utilizarea resurselor limitate urmăreşte o disociere a creşterii economice de folosirea resurselor. Economia trebuie să creeze mai mult cu mai puţin, să producă mai multă valoare cu mai puţine produse, să utilizeze resursele în mod durabil şi să reducă la minimum impactul acestora asupra mediului.

Întrebări recapitulative

1. Menţionaţi anul intrării în vigoare a Politicii Agricole Comune**?**
2. Care au fost obiectivele, în domeniul mediului înconjurător, urmărite de Tratatele de la Roma?
3. Care sunt tratatele care reprezintă baza juridică a politicii comunitare în domeniul cercetării-dezvoltării ?
4. Care sunt **o**biectivele Uniunii Europene în ceea ce priveşte domeniul energiei?

Bibliografie selectivă

1. Marius Profiroiu, Irina Popescu, *Politici europene*, Editura Economică, Bucureşti, 2003.
2. Emilian Dobrescu, Alina Nicu, *Politici comunitare europene*, Editura Pro Universitaria, 2009.
3. Ion Dona, *Politici agricole comunitare*, Editura Ceres, Bucureşti, 2006.
4. Alina Profiroiu, *Politici publice comunitare*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2010.
5. http:// www.mae.ro/node/1624; http:// www. ec.europa.eu/energy/ -.
6. http://ec.europa.eu/environment/resource_efficiency/re_platform/index_en.htm .
7. http://www. europa.eu/legislation_summaries/research.../index_ro.htm .
8. http://www. europa.eu/pol/env/index_ro.htm .

TEMA VI

Politicile Comunitare. Politici economice

IV. 1. Politica economică

Tratatul de la Lisabona, prin intermediul art. 119, instituie necesitatea unei „politici economice întemeiate pe strânsa coordonare a politicilor economice ale statelor membre, pe piaţa internă şi definirea obiectivelor comune şi conduse în conformitate cu principiul unei economii de piaţă deschise, în care concurenţa este liberă".

Deşi politica economică rămâne încă atributul guvernelor naţionale, Tratatul de la Lisabona consolidează rolul pe care Comisia Europeană îl are în cadrul politicii economice a Uniunii. Aceasta dobândeşte o putere sporită de supraveghere, cu scopul de a asigura respectarea cerinţelor impuse la nivelul Uniunii în materie economică şi monetară. De asemenea, prevederile tratatului îmbunătăţesc guvernanţa economică şi consolidează politica monetară a UE.

Uniunea, în încercarea ei de a se defini ca o structură unitară şi de a deveni o voce unică pe plan internaţional are nevoie de o convergenţă a politicilor economice a statelor membre spre obiective comune. Aceasta trebuie să se concretizeze în definirea unei politici monetare comune, cu scopul de a menţine stabilitatea preţurilor.

Orientările politicilor economice ale Uniunii Europene vizează o dezvoltare inteligentă, durabilă şi inclusivă în toate statele europene. Recomandarea 2010/410/UE adoptată de Consiliul din 13 iulie 2010 a stabilit orientările politicilor economice ale Uniunii. Politica economică a UE se bazează pe două forme de implicare a statelor membre:

- *stabilirea marilor orientări ale politicilor economice* (MOPE). Acestea îmbracă forma unor recomandări adoptate de Consiliu şi au ca obiectiv armonizarea politicilor economice ale statelor membre în jurul unor obiective comune;
- *încheierea unui Pact de stabilitate şi creştere*, cu scopul de a controla deficitele publice ale statelor membre. Acestea sunt obligate să respecte

pragurile maxime privind îndatorarea publică şi deficitul administraţiilor publice.

Comisia Europeană şi Consiliul supraveghează respectarea MOPE şi a pragurilor de îndatorare publică. Tratatul de la Lisabona a întărit şi mai mult rolul Comisiei în vederea exercitării acestei supravegheri. Comisia poate înainta direct avertismente statelor membre, atunci când consideră că acestea nu şi-au respectat angajamentele. Atunci când Comisia adresează un avertisment, Consiliul poate să adopte o recomandare către statul membru. Tratatul de la Lisabona a adaugat aici două precizări: statul membru în cauză nu va mai putea lua parte la votarea unei recomandări care ar putea să i se adreseze; dacă statul membru nu face parte din zona euro, numai statele membre ale zonei euro vor putea lua parte la votarea unei eventuale recomandări.

În cazul în care o ţară membră întâmpină dificultăţi grave în aprovizionare cu anumite produse, Comisia Europeană poate propune Consiliului să adopte măsuri corespunzătoare situaţiei economice din ţara respectivă. De asemenea, în cazul unor dificultăţi grave cauzate de catastrofe naturale şi evenimente excepţionale situate în afara controlului, se poate acorda asistenţă financiară statului respectiv.

Băncile centrale din statele membre ale UE nu pot acorda nici un fel de facilităţi administraţiilor publice centrale şi locale, nici chiar prin cumpărarea unor tipuri de creanţă emise de acestea.

Politica economică, la nivelul statelor membre ale UE, rămâne, în esenţă, naţională dar, treptat, pe măsura adâncirii integrării, devine comună. Actuală criză financiară a cauzat multor state membre ale Uniunii deficite bugetare mai mari decât cele stabilite prin Tratatele de la Maastricht (1992) şi Lisabona (2007).

IV.2. Politica monetară

După colapsul sistemului monetar mondial de la Bretton Woods, din 1972, statele membre ale Comunităţii Economice Europene au început să-şi creeze un sistem monetar propriu. Astfel, în 1979, s-a creat Sistemul Monetar European (SME) care, iniţial, s-a bazat pe principiul parităţii fixe între valutele ţărilor membre.

Tratatul de la Mastricht, din 1992, a prevăzut ca, cel mai devreme în 1997 şi, cel mai târziu, în 1999, să se introducă moneda unică, Euro.

Principiile instituţionale pe care se bazează moneda Euro sunt, pe de o parte, parametrii convergenţei stabiliţi pentru a accede la Uniunea Monetară Europeană şi integrarea economică propriu-zisă, iar, pe de altă parte, stabilitatea şi soliditatea monedei unice europene şi oportunităţile pe care aceasta le creează la nivel internaţional.

Parametrii convergenţei monetare sunt:

- o inflaţie care să nu depăşească 1,5% din media celor mai mici trei rate ale inflaţiei din ţările membre;
- o rată a dobânzilor pe termen lung care să nu depăşească mai mult de 2 % din media celor mai scăzute trei rate ale dobânzilor din ţările membre;
- un deficit bugetar mai mare de 3% din PIB;
- o rată de schimb care să se păstreze cel puţin doi ani fără reajustări, în interiorul marjei înguste de fluctuaţie a Mecanismului European al Ratelor de Schimb;
- o datorie publică totală care să nu depăşească 60 % din PIB.

Politica monetară, la nivelul comunităţii, a înregistrat progrese remarcabile în special în ceea ce priveşte stabilitatea monetară, reducerea inflaţiei şi a dobânzilor pe termen lung.

Tratatul de la Lisabona a adus modificări importante în domeniul politicii monetare. În primul rând, a fost confirmată competenţa exclusivă a UE în domeniul politicii monetare pentru statele membre care au adoptat moneda Euro. De asemenea, a fost consacrată, pentru prima dată, existenţa Eurogrupului, o entitate care reuneşte miniştrii de finanţe din zona euro, în cadul unor reuniuni neoficiale. Obiectivul asumat de

Eurogrup este de a îmbunătăţi dezvoltarea zonei euro, graţie unei cooperări mai strânse între statele membre.

Banca Centrală Europeană avea să fie recunoscută, prin prevederile Tratatului de la Lisabona, ca instituţie a Uniunii Europene.

Prin Tratatul de la Lisabona statele membre ale zonei euro au dobândit o autonomie decizională pentru unele din măsurile care le vizează în mod direct. Astfel, statele din această zonă pot participa la votarea măsurilor care au ca scop:

- coordonarea şi supravegherea disciplinei bugetare a statelor membre a căror monedă este euro;
- elaborarea orientărilor politicilor economice specifice monedei euro şi compatibile cu MOPE.

Tratatul de la Lisabona a oferit posibilitatea statelor membre care au adoptat moneda euro să aibă o reprezentare unificată în cadrul instituţiilor financiare internaţionale. În acelaşi timp, statele din zona euro sunt singurele care pot vota poziţiile pe care Uniunea le va adopta în forurile internaţionale, pentru toate chestiunile care au legătură cu Uniunea economică şi monetară.

IV.3. Politica comercială

Prin politica comercială statele sau comunităţile îşi stimulează sau restrâng schimburilor comerciale externe, conform propriilor interes, adoptând, în acest sens reglementări cu caracter juridic, administrativ, fiscal, bugetar, financiar, valutar, etc. Ea reprezintă unul din pilonii principali ai relaţiilor Uniunii Europene cu ţările terţe şi este comună pentru statele membre întemeindu-se pe principii uniforme, pe nivelarea măsurilor de liberalizare, pe politica exporturilor şi pe măsurile de protecţie comercială.

Realizarea unei politici comerciale comune a făcut parte, iniţial, din planul de integrare, urmărindu-se creşterea economică, ridicarea eficienţei şi competitivităţii economice şi crearea premiselor integrării interstatale.

La nivelul Uniunii Europene, politica comercială comună este axată pe liberalizarea schimburilor în domeniul industrial şi pe protecţia sectorului agricol.

Principalele instrumente de politică comercială sunt: de natură vamală (tarifară), de natură netarifară, de natură promoţională şi de stimulare. Protecţia tarifară se poate realize prin impunerea de taxe vamale. Barierele netarifare cuprind reglementările cantitative, măsurile antidumping, precum şi alte măsuri cu caracter netarifar. Măsurile de politică comercială promoţională şi de stimulare au ca şi scop impulsionarea exporturilor globale ale Uniunii.

Politica comercială comună îşi are originea în Tratatul de la Roma care prevedea: eliminarea taxelor vamale dintre statele membre; instituirea unui tarif vamal comun; eliminarea restricţiilor cantitative între statele membre; practicile de dumping. Cadrul legal al actualei politici comerciale a UE a fost stabilit de Tratatul de la Maastricht şi modificat de tratatele de la Amsterdam şi Lisabona.

Uniunea Europeană este cel mai mare exportator global şi o imensă piaţă de desfacere pentru produsele provenite din peste 100 de ţări.

Politica comercială la nivelul Uniunii Europene vizează: promovarea comerţului cu alte state şi instituirea liberului schimb. Includem, în cadrul politicii comerciale comune comerţul cu mărfuri şi servicii, aspecte legate de dreptul de proprietate intelectuală, audiovizualul, cultura, educaţia, serviciile sociale şi de sănătate.

Uniunea Europeană în formularea politicii comerciale comune urmăreşte anumite domenii, şi anume: modificarea nivelului taxelor vamale; încheierea acordurilor vamale şi comerciale; uniformizarea măsurilor de liberalizare; politica exportului, măsuri de protejare a comerţului şi măsuri de întărire a cooperării vamale între statele membre .

Dezideratul principal al politicii comerciale a Uniunii Europene este realizarea unei economii de piaţă deschise în care concurenţa este liberă. Ca atare, gradul de protecţionism pe piaţa unică europeană trebuie să se reducă în mod continuu.

Preocupările actuale ale UE, legate de politica comercială, vizează, în principal:

- reducerea fenomenului pirateriei şi a contrafacerilor care reprezintă între 3 şi 6% din comerţul mondial şi care s-a extins de la mărfuri la servicii;

- armonizarea internaţională a normelor de calitate a produselor şi serviciilor ceea ce ar permite recunoaşterea reciprocă şi eliminarea cheltuielilor cu omologarea şi testarea;
- adâncirea relaţiei dintre comerţ şi mediu prin reducerea fenomenului încălzirii globale;
- rezolvarea aspectelor comerciale ale achiziţiilor şi investiţiilor publice, inclusiv a celor străine.

Politica comercială externă a Uniunii Europene este comună şi urmăreşte suprimarea progresivă a restricţiilor din calea schimburilor internaţionale, în cadrul procesului de dezvoltare a comerţului mondial. Alegerea făcută la nivelul comunităţii nu a vizat liberalizarea imediată a schimburilor, ci politica adoptată a căutat să introducă liberul schimb progresiv.

Prin politica sa comercială externă, UE a reuşit să-şi pună în valoare avantajele comparative. În acelaşi timp, comunitatea a arătat o largă deschidere şi disponibilitate faţă de state din afara spaţiului comunitar, pentru ţările în curs de dezvoltare şi, în special, pentru fostele colonii africane, pentru "teritoriile de peste mări" şi, nu în ultimul rând, pentru statele din fostul bloc sovietic.

Uniunea Europeană, se manifestă, pe planul comerţului internaţional, ca o superputere. Din această cauză, Japonia şi Statele Unite au adoptat o poziţie ostilă faţă de UE, ajungându-se chiar la războaie comerciale. Aceste neînţelegeri au fost depăşite, prin negocieri, găsisndu-se, de fiecare dată, soluţii pentru ieşirea din criză şi pentru dezvoltarea relaţiilor internaţionale.

IV.4. Politica fiscală

Unul dintre elementele cele mai importante ale susţinerii Pieţei Unice îl reprezintă politica fiscală, de nivelul căreia depinde concurenţa, alocarea resurselor şi modul în care sunt folosite acestea. Politica fiscală este esenţială în fiecare din statele membre, impozitele şi taxele stând la baza încasărilor bugetare care, la rândul lor, sunt necesare pentru asigurarea intereselor vitale ale unei ţări. Aceste nevoi sunt diferite de la o ţară la alta, de aceea, şi

politicile fiscale se diferenţiază de la un stat la altul, armonizarea acestora fiind o necesitate pentru viitorul Europei.

Procesul de integrare în domeniul politicii fiscale a început odată cu Tratatul de la Roma care interzicea discriminările fiscale care ar putea avantaja un produs naţional în raport cu altul dintr-o ţară comunitară. În cuprinsul aceluaiaşi tratat, regăsim invitaţia adresată statelor membre ale Comunităţii de a-şi armoniza impozitele pe cifra de afaceri, taxele de acciză şi alte impozite indirecte. Cu toate acestea Uniunea Europeană are relativ puţine competenţe în materie fiscală. Impozitarea directă este reglementată aproape în totalitate prin acorduri bilaterale, în timp ce Tratatul CE conţine o serie de dispoziţii, inclusiv de armonizare în ceea ce priveşte impozitarea indirectă. Jurisprudenţa CEJ şi cooperarea dintre autorităţile fiscale ale statelor membre rămân un element-cheie al politicii fiscale europene.

Acţiunile în domeniul impozitării generale pot fi justificate de obiectivul general al Tratatului CE exprimat la art. 3 privind „eliminarea, între statele membre, a taxelor vamale [...] şi a oricăror altor măsuri cu efect echivalent" şi „instituirea unui regim care să împiedice denaturarea concurenţei pe piaţa comună". Art. 93 priveşte în mod specific impozitarea indirectă (TVA şi accize). Măsurile în alte domenii fiscale sunt, în general, adoptate în temeiul art. 94 (completat de art. 96 şi 97), acoperind măsuri pentru prevenirea denaturărilor pieţei. Art. 293 recomandă, de asemenea, încheierea de convenţii fiscale interstatale în vederea evitării dublei impozitări.

Necesitatea implementării unei politici fiscale comune a determinat Comisia Europeană să adopte o serie de măsuri care au avut drept scop armonizarea legislaţiei fiscale din statele membre. Astfel, în 1996, Comisia a propus o revizuire cuprinzătoare a politicii fiscale, atrăgând atenţia asupra provocărilor majore cu care se confruntă Uniunea: necesitatea de a crea creştere economică şi locuri de muncă, de a stabiliza sistemele fiscale şi de a realiza pe deplin piaţa unică.

În aprilie 1996, Consiliul miniştrilor de finanţe (ECOFIN) ai statelor membre a Uniunii Europene a înfiinţat un grup la nivel înalt, privind impozitarea veniturilor, avându-l ca preşedinte pe Comisarul pentru fiscalitate de atunci, Mario Monti. Concluziile Comisiei în urma reuniunilor acestui grup (în cadrul căruia Parlamentul European a fost reprezentat) au fost făcute publice, în octombrie 1996, într-un document intitulat, *Impozitarea în Uniunea Europeană: Raport privind dezvoltarea sistemelor fiscale*.

Noua strategie fiscală europeană (**„pachetul Monti”**) a fost publicată de Comisia Europeană în octombrie 1997 *Spre coordonarea fiscală în Uniunea Europeană: un pachet pentru a lupta împotriva concurenţei fiscale neloial*e. Pe lângă propunerile privind impozitarea dobânzilor şi a redevenţelor şi privind impozitarea economiilor, aceasta a propus un cod de conduită în domeniul fiscalităţii societăţilor comerciale care a fost aprobat de Parlament şi Consiliu şi care este, în prezent, în vigoare.

În mai 2001, Comisia a publicat un nou document intitulat *Politica fiscală în Uniunea Europeană – priorităţi pentru viitor*. În cuprinsul acestuia regăsim observaţia că „un grad mare de armonizare este esenţial în domeniul *impozitării indirecte*”. Sistemul Taxei pe Valoarea Aadăugată (TVA) „tranzitoriu” actual este „complicat, susceptibil apariţiei fraudei şi depăşit”. Cu toate acestea, temerile statelor membre referitoare la pierderile de venituri au creat un sistem „definitiv”, bazat pe principiul originii, inacceptabil pentru ele. Strategia de concentrare pe îmbunătăţirea sistemului actual a fost, prin urmare, reafirmată.

În ceea ce priveşte veniturile personale „opinia este că astfel de taxe pot fi lăsate la latitudinea statelor membre” cu condiţia respectării de către acestea a „principiilor fundamentale din tratat privind nediscriminarea şi libera circulaţie a lucrătorilor”.

În cazul *impozitului pe profit*, Comisia a căutat să găsească un punct de echilibru între obstacolele directe de pe piaţa internă şi suveranitatea statelor membre. Necesitatea unanimităţii în cadrul Consiliului a făcut ca legislaţia în domeniul fiscal să fie limitată. De aceea, Comisia a sugerat alte posibilităţi :

- Comisia a intenţionat să „adopte o strategie cu un caracter proactiv mai pronunţat în general în domeniul *încălcării normelor fiscale*”. Aceasta ar însemna ca membrii Comisiei să iniţieze acţiuni în cazul în care consideră că legislaţia comunitară este încălcată, astfel s-ar garanta aplicarea corectă a hotărârilor Curţii Europene de Justiţie;
- există instrumente care, spre deosebire de regulamente sau directive, nu creează în mod direct legislaţie comunitară. Acestea includ *recomandări, avize, comunicări, orientări şi comunicări interpretative;*
- cea mai mare parte a progresului înregistrat în domeniul fiscalităţii – mai ales Codul de conduită privind fiscalitatea societăţilor comerciale şi lucrările Grupului Primarolo – a luat *forma acordurilor non-legislative în Consiliu*.

Tratatul de la Amsterdam a introdus posibilitatea de a valorifica aceste acorduri prin mandatarea unor subgrupuri din statele membre să încheie acorduri de cooperare într-un cadru comunitar.

Obiectivele politicii fiscale a Uniunii Europene sunt:

- prevenirea *denaturii concurenţei* în cadrul pieţei unice, ca urmare a diferenţelor dintre ratele şi sistemele de impozitare indirectă;

- în domeniul impozitării directe, unde cadrul juridic existent ia, în cea mai mare parte, forma unor acorduri bilaterale între statele membre, obiectivul principal al acţiunilor comunitare a fost de a acoperi lacunele ce permit *evaziunea fiscală* şi de a preveni *dubla impozitare* ;

- prevenirea *efectele dăunătoare ale concurenţei fiscale*, mai ales a migraţiei bazelor fiscale naţionale, deoarece societăţile tind să „migreze" în statele membre în căutarea celui mai favorabil regim fiscal. Chiar dacă o astfel de concurenţă poate avea efectul benefic de a limita capacitatea guvernelor de a impozita şi de a cheltui, aceasta poate, de asemenea, să denatureze structurile fiscale;

- Tratatul de la Maastricht privind Uniunea Economică şi Monetară a introdus o nouă dimensiune a politicii fiscale generale, prin limitarea capacităţii guvernelor de a finanţa cheltuielile publice prin credite. Conform *Pactului de stabilitate şi creştere*, statele membre participante la zona euro nu trebuie să înregistreze niciodată deficite bugetare peste un nivel de 3 % din PIB. Obiectivul general al pactului este acela ca bugetele statelor membre să fie aproximativ echilibrate de-a lungul ciclului economic. La orice nivel dat al PIB-ului, cheltuieli publice mai mari pot fi finanţate doar prin intermediul unor venituri fiscale mai mari.

În ciuda acceptării largi a acestor obiective, guvernele naţionale au fost reticente în a adopta iniţiative majore în vederea armonizării impozitării în cadrul Comunităţii sau în scopul eliminării dispoziţiei din Tratat conform căreia măsurile fiscale trebuie să fie adoptate în unanimitate în Consiliu. Astfel, cum a subliniat Comisia în 1980 într-un document intitulat „Sfera de convergenţă a sistemelor fiscale în Comunitate" nu doar „suveranitatea fiscală [...] reprezintă o componentă fundamentală a suveranităţii naţionale", ci sistemele fiscale diferă foarte mult ca rezultat al diferenţelor în structurile sociale şi economice şi a „concepţiilor diferite asupra rolului impozitării, în general, sau al unui impozit, în particular".

Cooperarea dintre autorităţile fiscale ale statelor membre a fost un element-cheie în punerea în aplicare a politicii fiscale a UE, în special combaterea fraudei fiscale. În domeniul TVA-ului, o astfel de cooperare a fost o parte esenţială a sistemului tranzitoriu introdus în 1993, împreună cu mecanismul informatizat VIES pentru verificarea numerelor TVA. Iniţiativele din ultimii zece ani au inclus o propunere de informatizare a circulaţiei şi a controlului produselor supuse accizelor; consolidarea cooperării administrative în domeniul TVA-ului; un program *Fiscalis* a cărui primă etapă s-a derulat în perioada 2003-2007, a doua etapă, decisă în 2007, derulându-se până în 2013. *Fiscalis* extinde lucrările programului anterior în îmbunătăţirea schimbului de informaţii, investigaţii comune, formare, etc. de la impozitarea indirectă la impozitarea directă.

IV. 5 . Politica de concurenţă

Termenul de politică concurenţială s-a referit multă vreme la un cadru legislativ şi instituţional, precum şi la acţiuni ale autorităţilor publice naţionale sau comunitare menite să elimine sau să descurajeze practicile comerciale restrictive de genul cartelurilor, monopolurilor sau a altor tipuri de bariere din calea liberului acces la piaţă care, conform prevederilor tratatelor, au menirea de a preveni restrângerea sau distorsionarea concurenţei. Politica în domeniul concurenţei face referire la reglementarea comportamentului pe piaţă a agenţilor economici, astfel încât aceştia să desfăşoare afaceri într-o direcţie cât mai conformă cu prevederile tratatelor. Sunt incluse în cuprinsul acestei politici toate măsurile relevante privind concurenţa pe piaţă, incluzând aici politica comercială, politicile de reglementare, precum şi măsurile adoptate de guvernele statelor membre ale Uniunii cu privire la măsurile anticoncurenţiale ale firmelor atât din sectorul privat, cât şi din cel public.

Politicile concurenţiale prezintă un interes crescut ,din mai multe cauze:

- restricţiilor comerciale şi a distorsiunilor ce apar ca urmare a practicilor firmelor sau a barierelor pe care le impun guvernele;
- creşterii gradului de integrare a economiei mondiale;

- diversificării şi înmulţirii reglementărilor internaţionale la nivel bilateral, regional şi multilateral, pentru protejarea intereselor firmelor străine care operează pe teritoriul unei ţări;
- pentru că legea concurenţei reprezintă instrumentul legal adecvat pentru combaterea practicilor anticoncurenţiale ale firmelor.

Obiectivul principal al politicii din domeniul concurenţei vizează crearea unei concurenţe reale pe piaţa comună. Statele membre ale Uniunii Europene trebuie să promoveze o politică adaptată regulilor economiei de piaţă, bazată pe concurenţa loială între firme.

Prin Direcţia Generală pentru Concurenţă (DG IV), Comisia Europenă are atribuţii în ceea ce priveşte comportamentul firmelor şi controlul ajutoarelor de stat.

Domeniile de activitate asupra cărora se concentrează politica din domeniul concurenţei sunt:

- eliminarea acordurilor care au ca efect diminuarea concurenţei şi abuzurile de poziţie dominantă;
- controlul fuzionărilor şi achiziţiilor de firme;
- liberalizarea sectoarelor economice monopoliste;
- monitorizarea ajutoarelor de stat.

Politica în domeniul concurenţei a stat în centrul preocupărilor instituţiilor europene şi a fost bine reprezentată în cuprinsul tratatelor de la Roma, Maastricht, Amsterdam şi Lisabona.

Deşi s-au făcut paşi importanţi în acest domeniu, transpunerea în practică a acestor orientări lasă încă mult de dorit, multe din competenţe rămânând în sarcina statelor naţionale. Astfel, se ajunge la situaţii de genul ajutoarelor de stat care pot fi discriminatorii, favorizând întreprinderile publice, cu toate că toate ţările membre ale Uniunii recunosc libera concurenţă şi prevalenţa dreptului comunitar faţă de cel naţional.

Prin intrarea în vigoare a prevederilor Tratatului de la Lisabona s-au făcut paşi importanţi în domeniul politicii de concurenţă. Astfel, a fost precis reglementat sectorul cărbunelui şi oţelului, în care întreprinderile sunt obligate să notifice înţelegerile care conduc la restricţionarea concurenţei şi au incidenţă asupra comerţului intracomunitar.

Comisia Europeană a căutat să încurajeze întreprinderile mici şi mijlocii reglementând contractele de sub-furnizori. În acelaşi timp, au fost adoptate şi alte măsuri menite să stimuleze cooperarea dintre întreprinderile comunitare.

Totodată, au fost reglementate relaţiile dintre întreprinderi, fiind interzise înţelegerile privind:

- repartizarea pieţelor, din cauză că, prin fixarea unor cote de desfacere pe anumite pieţe, se restricţionează concurenţa şi se obstrucţionează schimburile intracomunitare;
- fixarea preţurilor sau a altor condiţii de tranzacţionare care împiedică cumpărătorii să beneficieze de avantajele concurenţei;
- angajamentele de exclusivitate reciprocă care împiedică alegerea liberă a produselor şi pieţelor;
- acordarea de rabaturi/reduceri la preţuri/tarife stabilite în comun sau în afara perioadelor prestabilite;
- acordurile de vânzare-cumpărare în comun prin care întreprinderile îşi impart pieţele şi condiţiile de vânzare-cumpărare;
- acordurile de distribuţie exclusivă care împiedică exporturile/importurile libere.

La nivelul Uniunii Europene, se duce o politică dual, pe de o parte, este încurajată înfiinţarea şi dezvoltarea întreprinderilor mici şi mijlocii, pe de altă parte, este promovată concentrarea acestora. Pentru ca procesul de concentrare să nu încalce regulile concurenţei libere, UE veghează ca acesta să nu conducă la poziţii dominante pe piaţă care să fie exploatate în mod abuziv şi contrar principiilor şi obiectivelor Pieţei Unice.

Politica UE, în domeniul concureţei, nu încurajează folosirea ajutoarelor publice, de statele membre, din cauză că denaturează sau ameninţă să denatureze concurenţa prin favorizarea anumitor întreprinderi sau a producerii anumitor bunuri. Sunt admise :

- ajutoarele publice care facilitează dezvoltarea regiunilor defavorizate, promovarea culturii şi conservarea patrimoniului naţional şi a altor categorii de ajutoare stabilite de Consiliul Uniunii Europene cu majoritate de voturi. Statele membre sunt obligate să notifice Comisiei tipurile de ajutoare publice practicate;
- ajutoarele generale, respectiv cele de care beneficiază întreprinderile, dacă răspund unor necesităţi economice şi sociale reale, conduc la restructurarea şi

ameliorarea performanţelor economice ale întreprinderilor şi nu creează dificultăţi pe plan comunitar;

- ajutoarele pentru întreprinderile mici şi mijlocii, cele pentru protecţia mediului, pregătire profesională şi crearea de noi locuri de muncă;
- ajutoarele pentru salvarea prin restructurare şi modernizare a unor întreprinderi aflate în dificultate, cu condiţia prezentării unui plan pentru a le face viabile, iar incidenţa asupra concurenţei să fie limitată;
- ajutoarele sectoriale, atâta timp cât dificultăţile sunt evidente.

Domeniul Concurenţei rămâne încă unul sensibil, fiind o prioritate a Uniunii în contextual în care numărul statelor membre a ajuns la 28. Pentru crearea unei Pieţe Unice la nivelul tuturor statelor membre, este obligatoriu să se elimine privilegiile, să se interzică creşterea profiturilor pe seama contribuabililor şi a consumatorilor. E nevoie de obiective ambiţioase care să impună tuturor actorilor de pe piaţă un set de principii de comportament loial care să asigure libera iniţiativă, respectarea disciplinei pieţei, garantarea libertăţii schimburilor comerciale şi a egalităţii şanselor.

Întrebări recapitulative

1. Care sunt domeniile de activitate asupra cărora se concentrează politica din domeniul concurenţei ?
2. Explicaţi rolul şi importanţa politicii fiscale pentru buna funcţionare a Uniunii Europene?
3. Definiţi rolul politicii comerciale în procesul de construire a Uniunii Europene?
4. Prevederile cărui tratat european consolidează rolul Uniunii Europene în domeniul politicii economice?

Bibliografie selectivă

1. Marius Profiroiu, Irina Popescu, *Politici europene*, Editura Economică, Bucureşti, 2003.

2. Emilian Dobrescu, Alina Nicu, *Politici comunitare europene*, Editura Pro Universitaria, 2009.
3. Alina Profiroiu, *Politici publice comunitare*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2010.
4. Ion Niţă, Iuliana Chiochină, Sterian Dumitrescu, *Construcţia europeană UE*, ediţia a 4-a, Editura Independenţa Economică, Piteşti, 2010.
5. Dan Constantin Dănuleţiu, *Aspecte privind politica comercială a Uniunii Europene*, pe http:// www. oeconomica.uab.ro/upload/lucrari/820063/17.pdf .
6. Grigore Silaşi, , Philippe Rollet, Ioana Vădăşan, *Economia Uniunii Europene: o poveste de succes?*, vol. I, Editura de Vest, Timişoara, 2005, p. 198.

TEMA VII

România şi Uniunea Europeană

1. Relaţiile României cu Comunitatea Europeană

Membră a blocului sovietic, ţara noastră a fost primul stat comunist, din Europa Centrală şi de Est, care a stabilit relaţii oficiale, încă din 1967, cu Comunitatea Economică Europeană (CEE). Primele negocieri au vizat încheierea unor acorduri privind scutirea anumitor produse româneşti de taxe suplimentare şi obligarea părţii române de a respecta un anumit nivel al preţurilor pentru a nu crea dificultăţi pe piaţa statelor membre ale Comunităţii. Câţiva ani mai târziu, în 1970, mai multe întreprinderi româneşti au dobândit dreptul de a-şi desface produsele în spaţiul CEE fără suprataxare vamală. Primul document ce atestă acest fapt este Reglementarea CEE 58/70 privind exportul de ouă pe piaţa comunitară. Ulterior, şi alte produse aveau să se adauge şi alte produse agro-alimentare.

Prin încheierea acestor acorduri România a recunoscut *de jure* Comunitatea Economică Europeană ca subiect de drept internaţional.

În 1972, la nivelul Comunităţii s-a discutat problema sancţionării unor state europene, din blocul comunist, printre care şi Republica Socialistă România, pentru practicarea unor preţuri de dumping la îngrăşămintele chimice. Oficialităţi ale Comunităţii Economice Europene au fost prezente, în acelaşi an, la Bucureşti, pentru a purta discuţii în legătură cu aceste acuzaţii. În cele din urmă, România scăpat de sancţiuni.

Începând din 1974, în urma semnării unui acord bilateral, România a intrat în sistemul generalizat de preferinţe al Comunităţii. Ţara noastră, prin semnarea acestor acorduri, a beneficiat de eliminarea unor taxe la exportul unor anumite produse industriale, precum textilele, încălţămintea, îngrăşămintele chimice, mobila, aparatele radio şi TV şi unele produse chimice şi siderurgice. În anii următori, prin încheierea altor acorduri sectoriale, şi alte produse româneşti aveau să intre pe piaţa CEE.

În urma unor alte runde de negocieri, purtate între oficialităţile din CEE şi cele de la Bucureşti, şi alte produse româneşti au intrat pe piaţa comunitară. Anii ’80 ai secolului

trecut au fost marcaţi de încheierea Acordului privind înfiinţarea Comisiei mixte Republica Socialistă România (RSR)-CEE, prin care noi produse aveau să aibă acces la piaţa CEE.

Tratativele au continuat în cursul anului 1984, România începând discuţii pentru încheierea unui acord de cooperare economică şi comercială cu CEE. Negociarile n-au fost finalizate, în 1988 fiind întrerupte. În primăvara anului 1989, Spania, care deţinea Preşedinţia Comunităţii a solicitat României respectarea angajamentelor asumate în cadrul Conferinţei pentru Securitate şi cooperare în Europa (CSCE). În acelaşi timp, Parlamentul European a cerut statelor membre ale comunităţii să reexamineze relaţiile cu România aducând ca argument, în sprijinul acestei cereri, situaţia internă din România. În aprilie 1989, Consiliul şi Comisia Europeană au suspendat trtatativele cu România condamnând încălcarea drepturilor omului de către autorităţile române. La finele aceluiaşi, miniştri de externe din statele membre ale Comunităţii au condamant public regimul Ceauşescu şi represaliile guvernului împotriva demonstranţilor de la Timişoara.

Imediat după evenimentele din decembrie 1989, în martie 1990, România a reluat relaţiile diplomatice cu Comunitatea Europeană iar, la 30 ianuarie 1991, Comisia a acordat ţării noastre statutul de invitat special pe lângă Comunitate, fapt ce a permis includerea în programul de asitenţă PHARE, creat iniţial pentru Polonia şi Ungaria.

La începutul anului 1990 au fost reluate negocierile începute în 1984, pentru semnarea unui acord comercial şi de cooperare. Venirea minerilor în Bucureşti a împiedicat semnarea imediată a acestuia. În octombrie 1990, după mai multe runde de negocieri este semnat acest acord care a intrat în vigoare în mai 1991, după ce a fost ratificat de Parlamentul României şi Parlamentul European.

Discuţiile pentru integrarea României în „concertul european" au continuat, în mai-noiembrie 1992, şi au vizat încheierea unui *Acord de Asociere* a ţării noastre la Comunităţile Europene. Negocierile au fost finalizate prin parafarea *Acordului European* care a consemnat asocierea dintre România, pe de o parte, şi Comunităţile Europene şi statele membre ale acestora, pe de altă parte, la 17 noiembrie 1992.

Acordul prevedea o perioadă de tranziţie de zece ani, interval de timp în care România şi CE urmau a stabili o zonă de liber schimb bazată pe obligaţii reciproce şi echilibrate în concordanţă cu prevederile Acordului şi cu cele ale Acordului General

pentru Tarife şi Comerţ (GATT-OMC). De asemenea, în cuprinsul acordului au fost înscrise o serie de principii şi obiective care trebuiau asumate şi îndeplinite de cele două părţi: constituirea unui cadru instituţional pentru desfăşurarea dialogului politic; susţinerea ţării noastre în procesul de realizare a economiei de piaţă şi consolidarea procesului democratic; liberalizarea circulaţiei mărfurilor, serviciilor, capitalurilor şi persoanelor; realizarea unui cadru favorabil pentru dezvoltarea cooperării economice, financiare, culturale şi sociale.

Deşi România a fost printre primele state care au încheiat un Acord European, lentoarea cu care au fost demarate reformele economice şi administrative, instabilitatea politică au amânat declanşarea negocierilor de aderare până la sfârşitul anilor ’90 ai secolului trecut. Este adevărat că în aceşti ani premergători demarării trtativelor cu Comunitatea Europeană România a adoptat o serie de măsuri de pregătire a aderării. Astfel, în 1995, a fost înfiinţată o Comisie care a fost însărcinată cu elaborarea stratetigiei de integrare europeană, instituţia fiind subordonată primului-ministru. De asemenea, a fost constituit şi un Comitet interministerial pentru integrare europeană. Tot în acelaşi an, la Luxemburg, a avut loc prima sesiune a Consiliului România- Uniunea Europeană şi s-a constituit Comitetul parlamentar mixt România- Uniunea Europeană.

La 22 iunie 1995 România a prezentat Uniunii Europene cererea oficială de aderare, Împreună cu Strategia Naţională de Pregătire a aderării, elaborată de Comisia constituită pentru elaborarea strategiei de integrare europeană. La finele anului 1995, Consiliul European, reunit în capitala Spaniei, Madrid, a decis începerea negocierilor, din 1998, cu 11 state, printre care şi România stabilind, totodată, şi procedura pentru începerea negocierilor. Cu acest prilej s-a stabilit că fiecare stat va fi trtatat în funcţie de progresele sale. Din acest moment România a devenit stat candidat la Uniunea Europeană.

Statele candidate trebuiau să îndeplinească anumite criterii pentru a deveni membre ale Uniunii Europene. Aceste criterii au fost stabilite la Consiliul European de la Copenhaga, din 1993. Potrivit acestora, fiecare stat candidat trebuia să aibă instituţii stabile care să garanteze democraţia, statul de drept, respectarea drepturilor omului şi protecţia minorităţilor; o economie de piaţă funcţională, precum şi capacitatea de a face faţă presiunilor concurenţiale ale pieţei interne a Uniunii Europene; capacitatea de a-şi asuma obligaţiile de stat membru, inclusiv cele privind obiectivele uniunii politice,

economice şi monetare ale Uniunii Europene. Pentru îndeplinirea acestor obiective , pe lângă reformele politice, economice şi instituţionale, statele membre trebuiau să transpună legislaţie Uniunii Europene(acquis-ul comunitar) în legislaţia naţională şi să o aplice prin structuri administrative şi juridice adecvate.

Din păcate factorii politici din ţara noastră au tergiversat nepermis de mult adoptarea şi implementarea reformelor economice, politice şi administrative. Din această cauză, în 1997, Comisia Europeană recomanda neincluderea României în primul val al aderării. Raportul întocmit de Comisie insista asupra faptului că România nu avea o economie de piaţă funcţională capabilă să facă faţă presiunilor concurenţiale din interiorul UE. Pe cale de consecinţă, Consiliul European de la finele anului 2007, de la Luxemburg, a stabilit deschiderea negocierilor de aderare doar cu Cehia, Estonia, Polonia, Slovacia şi Ungaria. Acestea chiar dacă nu îndeplineau întrutotul criteriile de aderare, puteau să îndeplinească pe termen mediu toate condiţiile de aderare. Negocierile de aderare, cu aceste state, au început în martie 1998, dată la care au fost lansate şi Parteneriatele de aderare, documente ce fixau priorităţile pentru fiecare stat candidat în parte şi ofereau posibilitatea acestora să se familiarizez cu politicile şi procedurile Uniunii prin participarea la Programe comunitare.

România a semnat primul Parteneriat pentru Aderare în 1998, în urma căruia a beneficiat de asistenţă financiară în trei direcţii:

- fondul destinat sectorului agricol (SAPARD);
- fondul structural destinat dezvoltăii infracstructurilor de transport şi protecţiei mediului înconjurător (ISPA);
- fondul pentru investiţii şi consolidare instituţională şi administrativă (PHARE).

Acest Parteneriat a coordonat activitatea de asistenţă financiară acordată României de către Uniunea Europeană şi a fost actualizată de mai multe ori (1999, 2002, 2003), luându-se în calcul evoluţia situaţiei din România. Raportul Comisiei din primul an în care s-a acordat sprijin arăta că ţara noastră, deşi îndeplinea criteriul politic de la Copenhaga, dispunând de instituţii democratice funcţionale, nu avea încă o economie de piaţă funcţională, ea nefiind capabilă, pe termen mediu, să înceapă negocierile de aderare.

Abia în iunie 1999, România a înaintat Comisiei Europene primul Program Naţional de Aderare la Uniunea Europeană. La începutul lunii decembrie, Parlamentul European a

adoptat o rezoluţie în cadrul căreia arăta că începerea negocierilor cu Uniunea Europeană era prematură, susţinând necesitatea accelerării reformelor, în special a celor ec onomice. Cu toate acestea, Consiliul de la Helsinki, din 10-11 decembrie 1999, a decis începerea negocierile de aderare cu România, Bulgaria, Lituania, Letonia, Slovacia şi Malta.

La 15 februarie 2000, la Bruxelles, în cadrul Conferinţei Interguvernamentale pentru aderarea la Uniunea Europeană, au fost lansate negocierile efective pentru aderarea ţării noastra la UE. Procesul de negociere s-a desfăşurat pe capitole, condiţia necesară pentru aderare fiind ca ţara noastră să adopte şi să pună în practică legislaţia europenă (acquis-ul comunitar).. Fiecare capitol de negociere a fost deschis doar în momentul în care România a ajuns la nivel minim de adoptare a legislaţiei europene. Primele capitole din acquis-ul comunitar deschise au fost 16 (Întreprinderi mici şi mijlocii) şi 17 (ştiinţă şi cercetare) şi au fost închise în termen de trei luni de la deschiderea lor, martie 2000. Procesul de negociere avea să dureze mai mult decât a fost planificat, din cauza neândeplinirii la timp a obligaţiilor asumate. De exmplu, în primul an de negocieri România a deschis nouă capitole şi a închis provizoriu doar şase dintre ele.

Pentru gestionarea relaţiilor cu Uniunea Europeană, pe tema integrării, a fost constituit Ministerul Integrării Europene, precum şi instituţia ministrului-delegat (negociator-şef) pentru aderarea României la Uniunea Europeană, membru al guvernului şi înlocuitor de drept al ministrului Integrării Europene. Au fost deschise şi închise noi capitole, iar guvernul ţării noastre a adoptat Programul Economic de Pre-Aderare al României.

Progresele politice şi economice înregistrate de România nu aveau să fi etrecute cu vederea de oficialităţile de la Bruxelles. Astfel, Raportul Comisiei europene, din 2002, a menţionat pentru prima dată anul 2007 ca dată estimativă de aderare pentru România şi Bulgaria. Consiliul European de la Copenhaga, din decembrie 2002, a prezentat foile de parcurs pentru cele două state menţionate. În aceste documente au fost prevăzute obligaţiile care trebuiau îndeplinite până la momentul aderării, punându-se accent pe îmbunătăţirea capacităţii administrative şi judiciare. În acelaşi timp, Consiliul a decis să mărească progresiv sprijinul financiar acordat României cu 20% în 2004, 30% în 2005, cu 40% în 2006. Fondurile de preaderare au atins, în 2006, cifra de un miliard de Euro,

România devenind beneficiarul celui mai mare sprijin oferit vreodată de UE unui stat din afara graniţelor sale.

La sfârşitul anului 2003 Consiliul European, reunit la Bruxelles, a remarcat progresele României şi Bulgariei şi şi-a acordul faţă de dorinţa celor două state de a adera la UE, stabilind data de 1 ianuarie 2007 ca moment de aderare.

La 8 decembrie 2004, în cadrul Consiliului de la Bruxelles, s-a confirmat calendarul de aderare la Uniunea Europeană al ţării noastre. La 13 aprilie 2005, Parlamentul European a consfinţit aderarea ţării noastre la UE, Tratatul de Aderare fiind semnat la 25 aprilie 2005. Acesta fost comun cu cel al Bulgariei şi a fost elaborat pe baza aceloraşi principii şi după aceeaşi metodă de lucru utilizate la redactarea Tratatului de Aderare a celor zece noi state care au aderat la 1 mai 2004.

La 1 ianuarie 2007, România şi Bulgaria au aderat oficial la Uniunea Europeană şi au intrat în marea familie a statelor comunitare. Integrarea a fost şi este un proces greoi pentru statele care au aderat mai târziu la UE, ele trebuind să facă faţă concurenţei statelor occidentale care au un avans considerabil faţă de noii membrii. Chiar şi în interiorul noilor membrii au existat şi există discrepanţe majore atât în ceea ce priveşte nivelul de pregătire cât şi gradul de absorţie a fondurilor comunitare.

Întrebări recapitulative:

1. Identificaţi principalele momente ale integrării României în Uniunea Europeană_
2. Argumentaţi motivele care au condus la acceptarea ţării noastre în structurile euro-atlantice?
3. Definiţi noţiunea de acquis comunitar?
4. Descrieţi viitorul european al României în următorii ani?

Bibliografie selectivă

1. Dan Vătăman, Ion David, *România şi Uniunea Europeană. Istorie şi actualitate*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2008.

2. Luciana Alexandra Ghica, *România şi Uniunea Europeană. O istorie cronologică*, Editura Meronia, Bucureşti, 2006..
3. Dumitru Zaiţ, Adriana Zaiţ, Irina Manolescu, *România şi integrarea europeană*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2009.
4. Mihaela Tofan, *Integrarera României în structurile Uniunii Monetare Europene*, Editura C.H.Beck, Bucureşti, 2008.

BIBLIOGRAFIE

11. Albertini, Mario, *Il Federalismo. Antologia e definizione*, Bologna, 1979.
12. Aristotel, *Politica*, VII. 6, Editura Antet, Bucureşti, 1996.
13. Bărbulescu Iordan Gheorghe (coord.),, Iancu, Alice , Ion, Oana Andreea, Toderaş, Nicolae , *Tratatul de la Lisabona. Implicaţii asupra instituţiilor şi politicilor româneşti*, în "Studii de Strategie şi Politici – SPOS 2010", Institutul European din România, Bucureşti, 2011, pp. 24-25, pe http://www.ier.ro/documente/spos_2010/SPOS_1_site.pdf
14. Bărbulescu, Iordan Gheorghe, *Uniunea europeană. Aprofundare şi extindere*, vol. I, Editura Trei, Bucureşti, 2001.
15. Berstein, Serge, Milza, Pierre, *Istoria Europei*, vol. IV-V, Editura Institutul European, Iaşi, 1998.
16. Bold, Emilian, Ciupercă, Ioan, *Europa în derivă (1918-1940). Din istoria relaţiilor internaţionale*, Casa Editorială Demiurg, Iaşi, 2001
17. Brugmans, Henri, *Panorama de la pensée fédéraliste*, La Colombe, Paris, 1956.
18. Brunetau, Bernard, *Histoire de idées européenne aux premier XXe siecle,* Armand Colin, Paris, 2006.
19. Calvocoressi, Paul, *Europa de la Bismark la Gorbaciov*, Editura Polirom, Iaşi, 2003.
20. Cairms, W., *Introducere în legislaţia Uniunii Europene*, Editura Universal Dalsi, Bucureşti, 2001.
21. Campus, Eliza, *Din politica externă a României. 1913-1947*, Editura Politică, Bucureşti, 1980.
22. Chabot, Jean-Luc, *Aux origines intellectuelles de l'Union européenne: L'idée d'Europe unie de 1919 à 1939*, PUG, Paris, 2005.
23. Ciorănescu, George, *Românii şi ideea federalistă*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1996
24. Constant, de Paul d'Etournelles *Le péril prochain: l'Europe et ses rivaux*, în „Revue de Deux- Mondes", April 1, 1896.
25. Idem, *Concurence et chômage, nos rivaux, nos charges, notre rutine*, în "Revue de Deux- Mondes", July 15,1897.

26. Corbett, Richard, Jacobs, Francis, Shackleton, Michael, *Parlamentul european*, ediţia a VI-a, Editura Monitorul Oficial, Bucureşti, 2007.
27. Crespo, Barón Enrique, *L'Europe à l'aube du millénaire*, Éditions Kimé, Paris, 1996.
28. *Declaration de l'Union par W. Churchill et le général de Gaulle*, Londra, 1940.
29. Defarges, Philippe Moreau, *Instituţiile europene*, Editura Amacord, Timişoara, 2002.
30. *Documente de bază ale Comunităţii şi Uniunii Europene*, ediţia a II-a, Editura Polirom, Iaşi, 2002.
31. Doumolin, Michel (edit.), *The European Comission, 1958-1972. History and Memoires*, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 2007.
32. Duroselle, Jean Baptiste, *L'idée d'Europe dans l'histoire*, Denoël, Paris, 1965.
33. Idem, *Histoire diplomatique de 1919 a nos jours*, Dalloz, Paris, 1974.
34. Duroselle, Jean-Baptiste, Kaspi, André, *Histoire des relations internatinales de 1945 à nos jours*, 14e édition, Armand Colin, Paris, 2004.
35. Fábián, Gyula, *Drept constituţional comunitar*, ediţia a III-a revăzută şi adăugită cu referire la Tratatul de la Lisabona, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2010.
36. Feis, Herbert, *Churchill, Roosevelt, Stalin,* Princeton University Press, Princeton, 1970.
37. Fontaine, André, *Istoria războiului rece. De la Revoluţia din Octombrie la războiul din Coreea 1917-1950*, vol. II, Editura Militară, Bucureşti, 1992.
38. Fontaine, Pascal, *Construcţia europeană de la 1945 până în zilele noastre*, Editura Institutul European, Iaşi, 1998.
39. Fuerea, Augustin, *Drept comunitar european. Parte generală,* Editura All Beck, Bucureşti, 2003.
40. Idem, *Manualul Uniunii Europene*, ediţia a IV-a revizuită şi adăugită după Tratatul de la Lisabona, Bucureşti, Universul Juridic, 2010.
41. Gaillard, Jean-Michelm, Rowley, Anthony, *Istoria continentului european. De la 1850 până la sfârşitul sec. al XX-lea*, Editura Cartier, Chişinău, 2001.

42. Gasset, y José Ortega, *Europa şi ideea de naţiune*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2002.
43. George, Stephen, Bache, Ian, *Politics in the European Union*, Oxford Universiy Press, Oxford, 2001.
44. Gerbet, Pierre, *La construction de l'Europe*, Imprimérie nationale, Paris, 1994.
45. Idem, *1957, la naissance du Marché Commun*, Éditions Complexe, Bruxelles, 2007.
46. Girault, René, (coord.), *Identitate şi conştiinţa europeană în secolul al XX-lea*, Editura Curtea Veche, Bucureşti, 2004.
47. Gyemant, Ladislau, *Preistoria construcţiei europene*, Editura Fundaţiei pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 1999.
48. Goff, le Jacques, *Evul mediu şi naşterea Europei*, Editura Polirom, Iaşi, 2005.
49. Grigoriu-Andreşan, Beatrice, Ştefan, Tudorel, *Tratatele Uniunii Europene*, ediţia a 2-a, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2009.
50. Halin, Hubert, *L'Europe unie objectif majeur de la Résistance*, Editions de l'Union des résistants pour une Europe Unie (URPE), Paris-Bruxelles, 1967.
51. Hazard, Paul, *Criza conştiinţei europene 1680-1715*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2007.
52. Herodot, *Istorii*, Editura Minerva, Bucureşti, 1984.
53. Hilgruber, Andreas, *Hitler, regele Carol şi mareşalul Antonescu. Relaţiile româno-germane 1938-1944*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1994.
54. Ivan, Adrian Liviu, *Sub zodia „Statelor Unite ale Europei". De la ideea europeană la Comunităţile Economice Europene,* Ediţie revăzută şi adăugită, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2009.
55. Jinga, Ion, *Tratatul de instituire a unei Constituţii pentru Europa*, Institutul European din România, Bucureşti, 2004, pe http://www.clr.ro/menu1/tratat_constitutie.pdf .
56. Kaelbe, Hartmut, *Vers une société européenne 1880-1980. Une histoire sociale de l'Europe*, Paris, Berlin, 2001.
57. Liebich, André, Germond, Basil (eds.), *Construire l'Europe. Mélanges à Pierre du Bois*, PUF, Paris, 2008.

58. Liu, Nicolae, *Revoluţia franceză moment de răscruce în istoria umanităţii,* Editura Academiei Române, Bucureşti, 1994.
59. Luzárraga, Francisco Aldecoa , Llorente, Mercedes Guinea, *Europa viitorului. Tratatul de la Lisabona*, Editura Polirom, Iaşi, 2011.
60. Magnette, Paul, *Europa politică. Cetăţenie, constituţie, democraţie*, Editura Institutul European, Iaşi, 2003.
61. Marga, Andrei, *Filosofia unificării europene*, Editura Apostrof, Cluj-Napoca, 1995.
62. Mathijsen, Pierre, *Compendiu de Drept European*, Editura Club Europa, Bucureşti, 2002.
63. Mazilu, Dumitru, *Integrare europeană. Drept comunitar şi instituţii europene*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2008.
64. Mătuşescu, Constanţa, *Construcţia europeană. Evoluţia ideii de unitate europeană*, Editura Bibliotheca, Târgovişte, 2007.
65. Miroir, André, *Pensée et construction européenne*, CERIS, Bruxelles, 1990.
66. Mogîrzan, Emanuel Corneliu, *Introducere în dreptul comunitar*, Editura Fides, Iaşi, 2003.
67. Monnet, Jean, *Memoires,* Fayard, Paris, 1988.
68. Munteanu, Roxana, *Drept european*: *evoluţie, instituţii, ordine juridică*, Editura Oscar Print, Bucureşti, 1996.
69. Murgescu, Bogdan, *România şi Europa. Acumularea decalajelor economice*, Editura Polirom, Iaşi, 2010.
70. Naianu, Bedros Petre, Gheorghe, Cristina Marina, *Uniunea Europeană. Repere istorice. Programe*, Editura Aisteda, Bucureşti, 2002.
71. Neagu, Cornelia, *Istoria Europei şi a Uniunii Europene. Prelegeri*, Iaşi, 2002.
72. Quermonne, Jean-Louis, *L'Union européenne dans le temps long*, Presses de Sciences. Po, Paris, 2008.
73. Păun, Nicolae, *Istoria construcţiei europene. Epoca postbelică*, Editura Fundaţiei pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 1999.
74. Păun, Nicolae (coord.), *Actualitatea mesajului fondatorilor Uniunii Europene,* Editura Fundaţiei pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2006.

75. Platon, Alexandru Florin, Rădvan, Laurenţiu, Maleon, Bogdan-Petru , *O istorie a Europei de Apus în evul mediu*, Editura Polirom, Iaşi, 2010.
76. Popescu, Luigi, Rădulescu, Magdalena , *Băncile centrale şi politica monetară*, Editura Sitech, Craiova, 2008.
77. Proudhon, Pierre-Joseph, *Despre principiul federativ*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2012.
78. *Relaţii internaţionale în acte şi documente*, vol. II, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983.
79. Rougemont, Denis de, *Vent-huite siècles d' Europe*, *La conscience européenne à travers les texts d'Hesiode à nos jours*, Payot, Paris, 1961.
80. Sallman, Jean-Michel, *Charles Quint*, Éditions Payot&Rivages, Paris, 2000.
81. Sauron, Jean Luc, *Curs de instituţii europene*, Editura Polirom, Iaşi, 2010.
82. Scăunaş, Stelian, *Uniunea europeană: construcţie, reformă, instituţii*, Editura C.H.Beck, Bucureşti, 2008.
83. Idem, *Drept internaţional public*, Editura ALL Beck, Bucureşti, 2002.
84. Scheller, Hanspeter K., *La Banque Centrale Europeénne. Histoire, rôle et fonctions*, 2004, pe http://www.ecb.europa.eu/pdf/other/ecbhistoryr .
85. Schulze, Hagen, *Stat şi naţiune în istoria europeană*, Editura Polirom, Iaşi, 2003.
86. Secundus Caius Plinius, *Opere complete*, Editura Univers, Bucureşti, 1977.
87. Sidjanski, Dusan, *Viitorul federalist al Europei. Comunitatea europeană de la origini la Tratatul de la Lisabona*, Editura Polirom, Iaşi, 2010.
88. Soutou, George-Henri, *L'Europe de 1815 a nos jours*, PUF, Paris, 2007.
89. Spence, David (editor), *Comisia Europeană*, Ediţia a 3-a, Editura Monitorul Oficial, Bucureşti, 2008.
90. Stanciu, Ileana Constantina, *Originea ideii de construcţie pan-europeană după conferinţa de pace de la Paris 1919/1920*, Editura Sitech, Craiova, 2010.
91. Stoica, Marcela Monica, *Uniunea Europeană. O abordarea instituţională*, Ediţia a 2-a revăzută şi adăugită, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2010.
92. Strabon, *Geografia*, vol. I-III, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1971-1983.
93. Roth, François, *Inventarea Europei: de la Europa lui Jean Monnet la Uniunea Europeană*, Editura Institutul European, 2007.

94. Tarnu, Lucian, *Construcţia Europeană - de la Tratatul de la Paris la Tratatul de la Lisabona*, Editura Techno Media, Sibiu, 2010.
95. Teló, Mario, *L'etat et l'Europe. Histoires des idées politiques et des institutions européennes*, Éditions Labor, Bruxelles, 2005.
96. Ţinca, Ovidiu, *Drept comunitar general* , Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1999.
97. Vâlcu, Elise Nicoleta, *Drept comunitar instituţional*, Editura Sitech, Craiova, 2009.
98. Vese, Vasile , Ivan, Adrian Liviu *Istoria integrării europene*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001.
99. Vlădescu, Cristian, Buşoi, Cristian, *Politici de sănătate în Uniunea Europeană*, Editura Polirom, Iaşi, 2012.
100. Zlătescu-Moroianu, Irina, Demetrescu, Radu, *Drept instituţional comunitar şi drepturile omului*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, Bucureşti, 2005.
101. Zorgbibe, Charles, *Construcţia europeană. Trecut, prezent, viitor*, Editura Trei, Bucureşti, 1998.
102. Idem, *La construction politique de l'Europe 1946-1976*, Presses Universitaires de France, Vendome, 1978.
103. Weiler, J.H.H., *Constituţia Europei*, Editura Polirom, Iaşi, 2009.

RESURSE WEB

1. http://www.ec.europe.eu/romania/do
2. http:// www.europeanmovement.org
3. http//: www. ec.europa.eu/commission_2010-2014/index_ro.htm
4. http://www.weu.int/index.htlm
5. http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/index.htm
6. http://www.ec.europa.eu/index_en. htm
7. http://www.presidency.ro/static/Versiunea_consolidata.pdf .
8. http://www. cdep.ro/pls/dic/site.page?den=alegeri_eu_14 .

9. http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/007-50576-061-03-10-901-200903002STO50535-2009/default_ro.htm.

10. http://www.consilium.europa.eu .

11. http//www. publications.europa.eu/official/index_ro.htm .

12. http://www. europa.eu/about-eu/institutions-bodies/court.../index_ro.htm

13.http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/007-50576-061-03-10-901-200903002STO50535-2009/default_ro.htm.